

Capítol 23

Narració de l'Esther

Després de passar agradablement sis setmanes a casa del Sr. Boythorn, vam tornar a la nostra. Anàrem sovint al parc i als boscos, i rares vegades vam passar per la caseta del guarda, on ens havíem refugiat, sense entrar a parlar amb la seva dona, però ja no vam tornar a veure Lady Dedlock llevat del diumenge a l'església. A Chesney Wold hi havia una gran concurrència, i malgrat estar envoltada de moltes cares boniques, la seva em continuava produint el mateix efecte del primer moment. Fins i tot ara no sé ben bé si era plaent o dolorós, si m'atreia o em feia enretirar. Crec que l'admirava esporuguida i m'adonava que en la seva presència, com em passà el primer cop, els meus pensaments retrocedien cap a aquells primers períodes de la meua vida.

Més d'un d'aquests diumenges vaig tenir la fantasia que això que ella tan curiosament em causava, jo també li ho generava; vull dir que encara que fos de manera diferent, interferia en els seus pensaments tal com ella influïa en els meus. Però quan d'amagat li feia una ullada i la veia tan assossegada, distant i inassolible, m'adonava que això era una pretensió ridícula. En realitat, considerava que totes les meves elucubracions mentals envers ella eren irraonables i pretensioses, i me'n feia tants retrets com podia.

Serà millor que ara mencioni un incident que va passar abans que ens n'anéssim de casa del Sr. Boythorn.

Mentre passejava amb l'Ada pel jardí em van dir que algú volia parlar amb mi. Quan vaig entrar a la saleta que fèiem servir per prendre l'esmorzar, on aquella persona m'esperava, vaig veure que era la donzella francesa, la que aquell dia de trons i llamps llançà les sabates i es va posar a caminar sobre l'herba xopa.

—Mademoiselle —començà, mirant-me fixament de manera molt incisiva, si bé d'una altra banda amb posat agradable i amb un to que ni era enèrgic ni servil—, espero que serà tan amable de disculpar-me per la gran llibertat que m'he pres venint aquí, mademoiselle.

—No cal que s'excusi —vaig contestar— si el que vol és parlar amb mi.

—Això és el que voldria, mademoiselle. Mil gràcies per l'autorització. Tinc el seu permís, oi? —digué amb rapidesa i naturalitat.

—És clar —vaig dir.

—És molt amable, mademoiselle! Escolti'm, si us plau. He deixat Milady. No congeniàvem. Milady és molt arrogant, massa arrogant. Perdoni! Té raó, mademoiselle! —es va anticipar ràpidament al que anava a dir, però que només havia pensat— No he vingut a queixar-me de Milady. Però afirmo que és arrogant, molt arrogant. No en diré res més. Tothom ho sap.

—Si us plau, continuï —vaig dir.

—Amb molt de gust; mademoiselle, gràcies per la seva atenció. Mademoiselle, tinc moltíssimes ganes d'entrar al servei d'una dama jove que és bona, irreprotxable i bonica com un àngel. Em podria concedir l'honor de ser la seva minyona?

—Em sap greu... —vaig començar.

—No m'acomiadi tan aviat, mademoiselle! —va dir amb una contracció involuntària de les seves fines celles negres— Deixi'm tenir una mica d'esperança! Mademoiselle, sé que aquesta feina serà més discreta que la que he deixat. Bé. És el que vull. Sé que aquesta feina serà de menys categoria que la que he deixat. Bé. És el que vull. Sé que aquí tindrè un salari inferior. No m'importa. Hi estic d'acord.

—Li asseguro —vaig dir, absolutament atordida per la idea de tenir al meu servei una donzella així— que no tinc minyona...

—Ah, mademoiselle, i per què no? Per què no, si en pot tenir una que es dedicaria absolutament a vostè! Que estaria encantada de servir-la, que sempre li seria sincera, treballadora i fidel! Mademoiselle, m'agradaria servir-la de tot cor. Deixem de banda els diners, ara. Agafi'm tal com sóc. Sense pagar-me res!

Era tanta la seva tenacitat que em vaig fer enrere una mica atemorida. Com si no se n'hagués adonat, empesa per la seva vehemència, continuava fent-me pressió parlant-me amb veu atropellada i submisa, però amb una certa gràcia i propietat.

—Mademoiselle, sóc del sud, allí som de temperament viu, estímem i odiem amb molta intensitat. Milady em tractava amb massa arrogància i jo la tractava amb massa arrogància. Ja està fet, passat, acabat! Accepti'm com la seva donzella i la serviré bé. Faré per vostè més del que ara mateix es podria imaginar. Xxss! Mademoiselle, estic disposada... no importa, estic disposada a escarrassar-m'hi al màxim, en tot. Si accepta els meus serveis, no se'n penedirà. Mademoiselle, no se'n penedirà, i la serviré bé. No s'imagina fins a quin punt!

Mentre li explicava que m'era impossible contractar-la —no creia necessari dir-li que ho desitjava ben poc—, m'estigué mirant amb una cara de resolució humiliada, que em va fer l'efecte de tenir al davant una dona dels carrers de París durant l'època del terror¹. Em va escoltar sense interrompre'm i després, amb el seu accent escaient i amb veu molt dolça, em digué:

—Bé, mademoiselle, tinc la seva resposta! Em sap greu. Però he d'anar-me'n on sigui a buscar el que aquí no he trobat. Tindrà l'amabilitat de permetre'm besar-li la mà?

Quan l'agafà em va mirar encara amb més intensitat, i al moment de tocar-la semblava que prengué nota de cadascuna de les venes.

¹ Període de màxima virulència de la Revolució francesa: de setembre de 1793 a juliol de 1794.

—Mademoiselle, em temo que el dia de la tempesta la vaig sorprendre, oi? —em digué mentre s'inclinava per acomiadar-se.

Li vaig confessar que ens havia sorprès a tots.

—Vaig fer un jurament, mademoiselle —digué amb un somriure— i volia que em quedés gravat en la memòria per complir-lo fidelment. I ho faré. *Adieu*, mademoiselle!

Així finalitzà la nostra conversa, i em vaig alegrar que s'hagués acabat. Com que no la vaig tornar a veure més, vaig suposar que se n'havia anat del poble; i ja no va passar res més que alterés els nostres tranquils entreteniments d'estiu fins que, segons que deia fa un moment, quan es van acabar les sis setmanes vam tornar a casa.

Llavors, i durant moltes setmanes consecutives, en Richard ens visitava constantment. En lloc de venir cada dissabte o diumenge i anar-se'n el dilluns següent, compareixia inesperadament a cavall, passava la vetllada amb nosaltres i se'n tornava l'endemà a primera hora. Estava tan animat com sempre i ens explicava que s'esforçava molt; però jo no n'estava gaire segura. Em semblava que els seus esforços no eren en la direcció correcta. Considerava que no el durien sinó a un progressiu desengany de les seves esperances en el procés, que ja havia estat la causa de molta ruïna i molts sofriments. Ens va explicar que havia arribat a treure l'entrellat del misteri i que era clar com l'aigua que el testament, del qual ell i l'Ada es beneficiarien de no sé quants milers de lliures, finalment es desembrollaria si el tribunal de la Cancelleria obrava amb un mínim de justícia —però, ai!, que transcendent em semblà aquest si—, i que aquest final felïç no es podia fer esperar gaire. Se n'havia convençut amb totes les feixugues argumentacions favorables que havia llegit, i cadascuna l'anava enderiant més profundament. Fins i tot havia començat a freqüentar el tribunal. Ens explicà que diàriament es trobava amb la Srta. Flite, com xerraven, com li feia petits favors i com se'n reia i al mateix temps la compadia de tot cor. Tanmateix, mai no va pensar —mai, el meu pobre, estimat i impulsiu Richard, que llavors tenia a l'abast tanta felicitat i tantes oportunitats millors!— en la mena de lligam fatal que anava teixint entre la tendra joventut d'ell i l'edat marcida d'ella, entre les esperances sense traves d'ell i els ocells engabiats d'ella, la seva famèlica mansarda i la seva ment que desvariejava.

L'Ada l'estimava fins al punt de malinterpretar-lo en tot el que deia o feia, i el meu tutor mantenia una estricta reserva sobre aquest assumpte, malgrat que es queixava amb freqüència del vent de llevant i que es retirava més que de costum a llegir al Remugador. Així doncs, un dia que havia d'anar a Londres a veure la Caddy, tal com m'ho havia demanat, vaig creure oportú dir a en Richard que m'esperés a l'oficina de postes per xerrar una mica. Quan hi vaig arribar ja hi era i ens en vam anar caminant de bracet.

—Bé, Richard —vaig dir, tan aviat com vaig poder començar a posar-me seriosa—, comences a sentir-te més decidit, ara?

—Oh i tant, estimada! —contestà en Richard— Ho estic força.

—Però, decidit?

—Què vols dir amb decidit? —contestà en Richard amb una alegria rialla.

—Decidit a estudiar dret.

—Oh sí, ho estic força.

—Estimat Richard, això ja ho havies dit abans.

—I creus que no és una resposta, oi? Bé. Potser no ho és. Decidit? Vols dir, si tinc la sensació d’haver-me decidit definitivament?

—Sí.

—Doncs no, no puc dir que tingui la sensació d’haver-me decidit definitivament —va dir en Richard, posant èmfasi en “definitivament” com si aquesta fos la dificultat—, perquè no pots pas decidir-te definitivament si els teus assumptes estan tan en l’aire... em refereixo, és clar, al tema prohibit.

—Vols dir que això arribarà alguna vegada a resoldre’s?

—No en dubto gens ni mica —contestà en Richard.

Vam caminar una estona sense dir-nos res i, de sobte, en Richard em parlà amb la seva habitual sinceritat i convicció:

—Estimada Esther, t’entenc i demano al cel ésser una mena de persona més constant. No vull dir constant envers l’Ada, perquè l’estimo de tot cor més i més cada dia, sinó més constant jo mateix. No m’acabo d’expressar bé del tot, però tu ho entendràs. Si fos una mena de persona més constant, m’hauria aferrat com una llagasta a en Badger o a en Kenge i Carboy, i hauria començat ja a posar seny i a ser sistemàtic, no tindria deutes i...

—Estàs endeutat, Richard?

—Sí —va dir en Richard—, una mica, estimada. També m’he dedicat massa al billar i a aquesta mena de coses. Ara ja s’ha descobert el pastís; em menysprees, oi, Esther?

—Saps que no —vaig dir.

—Ets més amable amb mi que jo mateix en algunes ocasions —contestà—. Estimada Esther, sóc un gos molt desgraciat que no pot parar quiet, però com puc parar quiet? Si visquessis en una casa sense acabar, no t’hi podries pas establir; si estiguessis condemnada a deixar inacabat tot el que endegues, trobaries difícil dedicar-te de ferm a res; i tanmateix, aquest és el meu trist cas. Vaig néixer dins d’aquesta baralla inacabada amb totes les seves incerteses i canvis, i em va començar a trasbalsar abans que pogués comprendre clarament la diferència entre un procés i un vestit²; i des de llavors m’ha continuat trasbalsant, i ara aquí em tens, convençut a voltes que sóc una persona indigna d’estimar la meva confiada cosina Ada.

Érem en un lloc solitari i quan va dir aquestes paraules es va tapar la cara amb les mans i es va posar a sanglotar.

² En anglès *suit* és polisèmic: ‘vestit’; seqüència, conjuminació, conjunció o conjunt (de roba) / ‘procés’: seqüència, conjuminació, conjunció o conjunt (de normatives i actuacions legals).

—Oh Richard —vaig dir—, no t'afligeixis tant. Tens un cor noble i l'amor de l'Ada pot fer-te cada dia una persona més digna.

—Sí, estimada —contestà prement-me el braç—, ja ho sé. No et preocupis de veure'm una mica tou, perquè tot això fa temps que em ronda pel cap i més d'una vegada volia dir-t'ho, però o em mancava l'oportunitat o em mancava el coratge. Estic d'acord que pensar en l'Ada m'hauria d'ajudar, però no m'hi ajuda. I això també em trasbalsa molt. L'estimo de tot cor i, malgrat això, li faig mal fent-me mal a mi mateix cada dia i cada hora. Però això no pot durar sempre. Aconseguirem la darrera instància i una sentència favorable, i llavors tu i l'Ada veureu de què sóc capaç!

Sentir-lo sanglotar i veure com les llàgrimes se li escapaven per entremig dels dits em va colpir, però m'afectà infinitament menys que no l'esperançada alegria dels seus darrers mots.

—He examinat amb cura els documents, Esther... durant mesos m'hi he dedicat a fons —proseguí, recobrant de sobte l'alegria— i pots estar ben segura que arribarem a guanyar. Déu sap que els anys d'espera han estat molts i que, per tant, la probabilitat que arribem a una ràpida solució augmenta, de fet ja és damunt la taula. Per fi tot s'arranjarà i llavors ja veureu!

Tot fent-li esment que feia un moment havia posat a la mateixa alçada el Sr. Badger i els Srs. Kenge i Carboy, li vaig preguntar quan formalitzaria el contracte d'aprenentatge a Lincoln's Inn.

—Ja hi tornem a ser! Mai de la vida, Esther —contestà fent un esforç—. Crec que n'estic ben tip. Després de treballar com un forçat a galeres en la causa de Jarndyce contra Jarndyce, he sadollat el meu assedegament per la jurisprudència i m'he convençut que no és el que m'agrada. A més, trobo que em trasbalsa cada vegada més estar contínuament a l'escenari dels fets. I cap a on —proseguí en Richard, que ja havia recuperat la confiança— apunten directament els meus pensaments?

—No en tinc ni idea —vaig dir.

—No et posis tan seriosa —contestà en Richard—, és el millor que puc fer, estimada Esther, n'estic segur. No tracto de buscar una professió per a tota la vida. El procés s'acabarà i llavors tindrè el futur assegurat. No. Estic pensant en una professió que per naturalesa és més o menys transitòria i que, per tant, s'adapta amb la meva situació provisional... diria que m'escau la mar de bé. Endevines on apunten directament els meus pensaments?

El vaig mirar i vaig fer que no amb el cap.

—I doncs —va dir en Richard, amb completa seguretat—, només a l'exèrcit!

—A l'exèrcit? —vaig dir.

—A l'exèrcit, és clar. Només em cal aconseguir un nomenament i... ja està, te n'adones? —va dir en Richard

Després em va explicar, demostrant-m'ho amb càlculs que havia fet al seu quadern de notes, que suposant que no entrés a l'exèrcit, durant sis mesos

contrauria deutes per unes dues-centes lliures, i que estant a l'exèrcit durant el mateix període no en contrauria cap. N'estava absolutament convençut; per tant, això li reportaria un estalvi anual de quatre-centes lliures, que al cap de cinc anys serien dues mil, és a dir, una quantitat respectable. Acte seguit em parlà amb tanta ingenuïtat i tan sincerament del sacrifici que li havia suposat allunyar-se temporalment de l'Ada, de l'afany amb què aspirava a compensar-li el seu amor —sabia perfectament que sempre havia estat la seva intenció— i assegurar-li la felicitat, superar les seves pròpies mancances i adquirir autèntica fermesa d'esperit, que m'angoixà molt profundament. Perquè pensava, com acabaria tot això, com podria acabar, si totes les seves qualitats virils havien estat afectades de manera tan prematura i tan precisa per aquella plaga fatal, que arruïnava tots els qui se'n refiaven!

Vaig parlar amb en Richard amb tota l'energia de què disposava i amb tota l'esperança que llavors no tenia, i li vaig implorar, per l'amor que tenia a l'Ada, que no confiés gens en la Cancelleria, que ningú no hi confiava, que gaudia de l'universal menyspreu, repugnància i aversió; li vaig suplicar que la considerés una cosa tan escandalosa i tan nociva, que fóra un gran miracle que algú en pogués treure res de bo. En Richard assentí de bon grat a tot el que li havia dit, i amb la seva naturalitat passà per alt el tribunal i tota la resta, i em dibuixà els quadres més brillants de la personalitat que es forjaria. Ai las, quan es pogués deslliurar de la grapa del lamentable procés! Vam tenir una llarga conversa, però de fet sempre anàvem a raure a aquesta conclusió.

Per fi vam arribar a Soho Square, on m'havia citat la Caddy Jellyby perquè era un lloc tranquil i prop de Newman Street. La Caddy era al mig del jardí del centre de la plaça i quan em va veure va sortir corrents a trobar-me. Després d'unes quantes frases afectuoses, en Richard ens deixà totes soles.

—En Prince té una alumna aquí davant, Esther —digué la Caddy—, i ha aconseguit que ens deixés la clau³. Per tant, si vol passejar-hi i donar uns quants tombs amb mi, ens podem tancar a dins i li podré explicar amb tota llibertat per què volia veure el seu rostre tan bondadós.

—Molt rebé, estimada, vaig dir. És el millor que podem fer —la Caddy, després de masegar afectuosament el que anomenava rostre tan bondadós, tancà la reixa, m'agafà pel braç i vam començar a passejar tranquil·lament pel jardí.

—Sap, Esther —va dir la Caddy fruint totalment de la seva petita confidència—, després de dir-me que no estava bé que em casés sense que la mama ho sabés, o fins i tot el fet d'amagar-li el nostre prometatge —si bé no crec que la mama es preocupi gaire de mi, si li he de ser sincera—, em va semblar que havia de mencionar la seva opinió a en Prince. Primer, perquè voldria treure profit de tot el que m'aconsella; i, en segon lloc, perquè amb en Prince no tinc secrets.

³ Jardí reservat als veïns que resideixen a la proximitat.

—Què, Caddy, hi estigué d'acord?

—Oh, estimada! Li asseguro que està d'acord en tot el que vostè opini. No es pot fer càrrec de quant la valora.

—De veritat?

—Qualsevol que no fos jo estaria gelosa, Esther –va dir la Caddy rient i movent el cap–, però me n'alegro, perquè és la primera amiga que he tingut, la millor que podria tenir, i per molt que algú l'estimi i la respecti, al meu parer sempre serà poc.

—Caddy, t'asseguro –vaig dir– que sembla que formis part d'una conxorxa perquè estigui contenta. I bé, estimada?

—Bé! Li ho diré –contestà la Caddy agafant-me confidencialment pel braç–. Després d'haver-ne estat parlant una bona estona, vaig dir-li: “Prince, com que la Srta. Summerson...”

—Suposo que no vas dir-li “la Srta. Summerson”, oi?

—No. De cap manera! –exclamà la Caddy, complaguda i amb el més radiant dels somriures–. Vaig dir “l'Esther”. Vaig dir a en Prince: “Com que l'Esther m'ha fet saber que n'està molt convençuda, Prince, i sempre m'ho insinua quan m'escriu aquelles amables notes que tant t'agrada que et llegeixi, estic disposada a dir tota la veritat a la mama tan aviat com et sembli oportú. I crec, Prince”, vaig dir, “que l'Esther opina que si tu fessis el mateix amb el teu papà, em trobaria en una situació més còmoda, més honorable i més sincera.”

—Sí, estimada –vaig dir–. L'Esther realment ho creu així.

—Per tant, tenia raó, ja ho veu! –exclamà la Caddy– Doncs bé, això va amoïnar molt en Prince, no perquè en tingués cap dubte, sinó perquè és molt considerat respecte als sentiments del Sr. Turveydrop i es temia que, si li comunicava una notícia d'aquesta mena, podria causar-li un atac de cor, un desmai o deixar-lo molt abatut i afectat. Tenia por que el Sr. Turveydrop ho jutgés com un acte d'insubordinació i rebés un xoc massa fort. Ja sap, Esther, que l'elegància del Sr. Turveydrop és molt exquisida i que té una sensibilitat molt acusada.

—Vols dir, estimada?

—I tant, molt acusada. Així ho diu en Prince. Ara, això ha fet que el fill del meu cor... no volia pas fer servir aquesta expressió –es disculpà, amb la cara tota enrojolada–, però normalment anomeno en Prince fill del meu cor.

Em vaig posar a riure, i la Caddy se'n va riure i s'enrojolà més, i prosseguí.

—Esther, això li ha causat...

—A qui, estimada?

—Miri que arriba a ser dolenta! –digué la Caddy, rient amb el seu

bell rostre encès— Al fill del meu cor, si s’hi entesta! Li ha causat setmanes d’intranquil·litat, i molt angoixat ho ha anat posposant dia a dia. Finalment em va dir: “Caddy, si pots convèncer la Srta. Summerson, que té molt d’ascendent amb el meu pare, que sigui present quan destapi l’assumepte, crec que ho podré fer.” Li vaig prometre que li ho demanaria. I m’he decidit —va dir la Caddy, mirant-me esperançada, però amb timidesa—, a més a més, si hi està d’acord, a demanar-li que després m’acompanyi a veure la mama. Quan en la meva nota li deia que volia demanar-li si em podia ajudar i fer-me un gran favor, em referia a això. Si creu que ens el pot fer, li restaríem molt agraïts tots dos.

—Vejam, Caddy —vaig dir, fingint meditar—. Si és necessari i peremptori, realment crec que puc fer això i més. Estimada, sempre que vulguis estic al teu servei i al del fillet del teu cor.

La Caddy es quedà extasiada amb la meva resposta; perquè, segons la meva opinió, era tan susceptible a la més mínima mostra d’amabilitat o d’encoratjament com pugui ser-ho el cor més tendre que bategui sota la capa del cel; i després de donar dos toms més pel jardí, que aprofità per posar-se un parell de guants nous de trinca i d’agençar-se tant com va poder per no causar mala impressió al Mestre de l’Elegància, vam anar-nos-en directament cap a Newman Street.

Naturalment, en Prince feia classe. S’ocupava d’una alumna no gaire prometedora —una nena de veu fonda, tossuda i malcarada, amb una mare insatisfeta i descontenta— que no millorà gens amb el desconcert que la nostra arribada causà al seu preceptor. La lliçó, que va tirar endavant amb tota mena de discordances, arribà per fi al seu terme; i quan la nena s’hagué canviat de sabates i el seu vestit de mussolina blanca desaparegué sota els seus xals, se l’endugueren. Després d’uns breus mots per preparar-nos vam anar a buscar el Sr. Turveydrop; el vam trobar al seu apartament privat —l’única habitació confortable de la casa—, assegut al sofà amb el barret i els guants posats, tot un model d’elegància. Feia l’efecte que s’havia empolainat sense presses en els intervals d’un lleuger pisolabis; aquí i allà hi havia el seu necesser, raspalls i més estris, tot absolutament exquisit.

—Pare, la Srta. Summerson; la Srta. Jellyby.

—Encantat! És un plaer! —digué el Sr. Turveydrop, que s’alçà i ens saludà inclinant-se i mantenint les espatlles tibants— Si em permeten! —ens oferí cadires— Seguin! —es besà els capcirons dels dits de la mà esquerra— Estic més que satisfet! —tancà les parpelles i es tombà— El meu humil racó ha esdevingut un paradís! —tornà a acomodar-se al sofà com corresponia al segon⁴ cavaller d’Europa.

⁴ Al príncep regent, se’l solia anomenar el primer cavaller d’Europa.

—Srta. Summerson, ens troba un altre cop —prosseguí— exercint el nostre humil art per polir, polir! Un cop més el sexe⁵ ens estimula i ens concedeix l'honor de la seva encantadora presència. En aquesta època suposa moltíssim comprovar que l'elegància —que hem fet degenerar tantíssim des dels dies de Sa Altesa el Príncep Regent, el meu model, si em permeten la llibertat— no ha estat absolutament trepitjada sota els peus dels obrers. Encara pot rebre l'escalf d'un bell somriure, benvolguda senyora meva.

Vaig creure que no dir res era la rèplica més adequada; llavors prengué un pessic de rapè.

—Fill meu —va dir el Sr. Turveydrop—, avui a la tarda tens quatre classes. T'aconsellaria que prenguessis un entrepà lleuger.

—Gràcies, pare —contestà en Prince—. Estic segur que hi arribaré a temps. Estimat pare, li pregaria que es preparés per fer-se càrrec del que he de dir-li.

—Déu del cel! —exclamà l'home modèlic, que es quedà pàl·lid i petrificat veient com en Prince i la Caddy, agafant-se la mà, s'inclinaven davant seu— Què significa, això! És una bogeria o què?

—Pare —contestà en Prince amb gran submissió—, estimo aquesta noia i ens hem promès.

—Promesos! —exclamà el Sr. Turveydrop, reclinant-se al sofà i tapant-se els ulls amb la mà— Amb quina sageta em traspassa el cervell el meu propi fill!

—Pare, ja fa un cert temps que som promesos —digué en Prince amb la veu trencada—; quan la Srta. Summerson se'n va assabentar ens va aconsellar que havíem de fer-li-ho saber i per aquest motiu ha tingut la gran amabilitat d'acompanyar-nos. Pare, la Srta. Jellyby el respecta de tot cor.

El Sr. Turveydrop deixà anar un gemec.

—No, si us plau, no ho faci! Si us plau, no ho faci! —digué en Prince amb afany— La Srta. Jellyby és una noia que el respecta de tot cor, i abans que cap altra cosa pensem en el seu benestar.

El Sr. Turveydrop somicava.

—No, si us plau, pare, no plori! —exclamà el fill.

—Noi —digué el Sr. Turveydrop—, afortunadament la teva santa mare s'ha estalviat aquesta ganivetada. Burxa endins, no em planyis. Al mig del cor, senyor, al mig del cor!

—Pare, si us plau, no digui això —suplicà en Prince, amb llàgrimes als ulls—. M'arriba a l'ànima. Pare, li asseguro de veritat que abans que cap altra cosa, desitgem i pensem en el seu benestar. Ni la Caroline ni jo oblidem el nostre deure —el meu deure és també el deure de la Caroline, així ens ho hem promès moltes vegades— i amb el seu permís i la seva aprovació, ens

⁵ La supressió de l'adjectiu *fair/weak* (bell/dèbil), que llavors es considerava gairebé un epítet entre la gent de bé, emfasitza la caracterització de fatxenda i vividor del personatge.

consagrarem a fer-li la vida agradable, pare.

—Al mig del cor —murmurà el Sr. Turveydrop—. Al mig del cor!
Em féu l'efecte, amb tot, que al mateix temps parava l'orella.

—Pare estimat —contestà en Prince—, sabem prou bé les petites comoditats a què és avesat i a les quals té perfecte dret; i sempre, per damunt de tot, ens preocuparem i estarem orgullosos de proporcionar-les-hi. Pare, si es digna donar-nos el seu consentiment i aprovació, no ens casarem fins que vostè no ho jutgi oportú; i quan ens haurem casat, naturalment, vostè serà la nostra primera preocupació. Pare, aquí sempre serà el cap i l'amo, creiem que seria ben desnaturalitzat de part nostra si no ho reconeguéssim o si no ens esforcéssim al màxim per complaure'l.

El Sr. Turveydrop suportà una intensa lluita interior i es tornà a redreçar bé al sofà, amb les galtes inflades per damunt del cenyidíssim corbatí: tota una estampa d'elegància paternal.

—Fill meu! —va dir el Sr. Turveydrop— Fills meus! No puc resistir-me a la vostra súplica. Sigueu feliços!

Mai no havia vist cap escena més desconcertant que la de la seva benevolència fent alçar la seva futura nora, i allargar la mà cap al seu fill —que la besà amb molt d'afecte, respecte i agraïment.

—Filletts meus —digué, encerclant paternalment amb el braç esquerre la Caddy, que seia al seu costat, i recolzant airosament la dreta a la cintura—. Fill meu, filla meva, la vostra felicitat serà el meu neguit. Vetllaré per vosaltres. Viureu sempre amb mi! —volia dir, és clar, jo viuré amb vosaltres— D'ara endavant aquesta casa és tan vostra com meva, considereu-la la vostra llar. Tant de bo que visqueu molts anys perquè la pugueu compartir amb mi!

El magnetisme de la seva elegància era tan fort que realment l'agraïment els aclaparava, com si en comptes d'haver-lo de mantenir la resta de la seva vida fos ell qui s'estigués sacrificant generosament.

—Quant a mi, fills meus —va dir el Sr. Turveydrop—, començo a ésser una fulla groguenca que es marceix, i és impossible predir quan poden durar les febles traces d'elegància cavalleresca en aquesta època de filadors i teixidors. Però, mentrestant, compliré el meu deure envers la societat i com sempre faré acte de presència al centre de la ciutat. Les meves necessitats són escasses i simples. En tinc prou amb aquesta petita cambra, els objectes indispensables de tocador, un dinar frugal i una mica de sopar. El vostre afecte filial s'encarregarà d'aquests requisits i jo, de la resta.

Un altre cop van quedar aclaparats per la seva extraordinària generositat.

—Fill meu —va dir el Sr. Turveydrop—, pots continuar confiant en mi respecte als petits detalls que et manquen, detalls d'elegància que són innats, i que es poden millorar amb l'educació, però no pas originar. Des dels temps de Sa Altesa Reial el Príncep Regent he romàs fidel al meu lloc, i ara no l'abandonaré pas. No, fill meu. Si algun cop has contemplat amb orgull la humil

posició del teu pare, pots tenir la seguretat que no faré res que la desacrediti. I tu, Prince, que ets d'una altra mena –tots no som iguals, i no fóra bo que ho fóssim–, treballa, esforça't, guanya diners i augmenta la clientela tant com puguis.

—Estimat pare, pot estar ben segur que ho faré de tot cor –contestà en Prince.

—N'estic ben segur –va dir el Sr. Turveydrop—. No tens unes qualitats brillants, però són sòlides i útils. Fills meus, només voldria dir-vos a tots dos, en nom d'aquella santa Doona a qui vaig tenir, crec, el goig de projectar algun raig de llum en el seu camí... preocupeu-vos de la casa, preocupeu-vos del que necessito i que Déu us beneixi tots dos!

Després el Sr. Turveydrop desplegà tantes galanteries per celebrar l'esdeveniment, que em vaig veure obligada a dir a la Caddy que si havíem d'anar avui a Thavies Inn hauríem d'anar-nos-en de seguida. Finalment, la Caddy i el seu enamorat es van acomiadar molt tendrament i vam marxar; i durant el trajecte ella estava tan contenta, i tan pletòrica de lloances al Sr. Turveydrop, que ni per un moment vaig gosar dir-li ni un sol mot de crítica.

A les finestres de la casa de Thavies Inn hi havia rètols que informaven que es llogava, i oferia un aspecte més descarat, més fosc i més lleig que mai. El nom del pobre Sr. Jellyby feia només un dia o dos que havia sortit a la llista dels insolvents; i era al menjador reunit amb dos personatges amb un munt de carteres blaves, llibres de comptabilitat i papers, fent esforços desesperats per tal d'aclarir els seus afers. Em va semblar que era fora del seu abast poder-los entendre, perquè quan per error la Caddy em va fer passar al menjador i vam descobrir el Sr. Jellyby amb les seves ulleres, i acorralat en un racó per la gran taula de menjar i aquells dos personatges, feia l'efecte d'haver-se rendit del tot i d'haver-se quedat mut i insensible.

Vam pujar a l'habitació de la Sra. Jellyby –totes les criatures eren a la cuina cridant, i no es veia cap minyona– i ens la vam trobar envoltada d'una voluminosa correspondència, obrint, llegint i classificant cartes, i amb una pila de sobres estripats a terra. Malgrat que em contemplà des del seient amb els seus curiosos ulls vius i la seva manera de mirar a la llunyania, estava tan abstreta que de primer no em va reconèixer.

—Ah! Srta. Summerson! –digué per fi– Ara mateix pensava en coses tan diferents! Espero que estigui bé. M'alegro de veure-la. Espero que el Sr. Jarndyce i la Srta. Clare estiguin perfectament.

Li vaig dir que esperava que el Sr. Jellyby també ho estigués.

—Doncs no del tot, estimada –va dir la Sra. Jellyby, ben tranquil·la–, els negocis li han anat de cap per avall i està una mica deprimit. Afortunadament estic tan enfeinada que no tinc temps de pensar-hi. Ara mateix, Srta. Summerson, tenim cent setanta famílies, amb una mitjana de cinc persones cadascuna, que ja han sortit o estan a punt de fer-ho cap a la riba esquerra del Níger.

Pensava en una família molt propera, que ni se n'havia anat ni se n'aniria a la riba esquerra del Níger, i em preguntava com podia estar tan tranquil·la.

—Veig que m'ha portat la Caddy —observà la Sra. Jellyby, fent una ullada a la filla—. És tota una novetat veure-la per aquí. Gairebé ha abandonat la seva feina d'abans i, de fet, m'ha obligat a llogar un noi.

—Mama, li asseguro... —començà la Caddy.

—Mira Caddy, ja saps —va interrompre dolçament la seva mare— que he llogat un noi, ara se n'ha anat a sopar. Per què em vols contradir?

—No l'anava a contradir, mama —contestà la Caddy—. Només volia dir-li que segurament no devia desitjar que em passés tota la vida com una simple esclava.

—Crec, filla meva —va dir la Sra. Jellyby, que continuava obrint cartes, se les mirava amb simpatia amb els seus ulls radiants i les classificava mentre continuava parlant—, que tens al teu davant, en la teva mare, un exemple de dedicació a la feina. A més a més, una simple esclava? Només que t'haguessis interessat una mica pels destins de la raça humana, hauries pogut sobreposar-te de bon tros a una idea tan negativa. Però no t'interessa. T'ho havia dit moltes vegades, Caddy, no t'interessa gens.

—No, si es tracta de l'Àfrica, mama, no m'interessa.

—I tant que no t'interessa. Srta. Summerson, si ara mateix no estigués tan ocupada —digué la Sra. Jellyby dirigint-me una dolça mirada al mateix temps que rumiava on posar la carta que acabava d'obrir—, això em disgustaria i m'entristiria. Però, com pot veure, he de preocupar-me tant dels afers de Borrioboola-Gha, i és tan important que hi posi els cinc sentits, que això mateix m'ho estalvia.

Com que la Caddy em va dirigir una mirada de súplica, i la Sra. Jellyby mirava directament per damunt del meu cap i del meu barret cap a l'Àfrica, vaig creure que era el moment oportú per abordar l'objecte de la meua visita i captar l'atenció de la Sra. Jellyby.

—Potser —vaig començar— es pregunta què m'ha fet venir aquí a interrompre-la.

—Sempre és un plaer veure-la, Srta. Summerson —va dir la Sra. Jellyby, continuant la tasca amb un plàcid somriure—. Si bé m'agradaria —i brandà el cap— que ella s'interessés més pel projecte borriobolà.

—He vingut amb la Caddy —vaig dir— perquè creu, amb raó, que no ha de tenir secrets amb la seva mare, i s'imagina que la puc animar i ajudar —malgrat que no sàpiga com— a revelar-n'hi un.

—Caddy —digué la Sra. Jellyby, fent una pausa momentània en la seva tasca, i prosseguint-la serenament després de brandar el cap—, explica'm aquesta neciesa.

La Caddy deslligà les cintes del barret, se'l tragué i, deixant que es balancegés a terra aguantant les cintes, exclamà sentidament: “Mama, estic promesa.”

—Oh, que n'ets, de ridícula, criatura! —observà la Sra. Jellyby amb aire absent, mentre mirava la darrera missiva que havia obert— Quina bleda que estàs feta!

—Mama, estic promesa —va dir sanglotant la Caddy— al Sr. Turveydrop fill, el de l'acadèmia; i el Sr. Turveydrop pare —que és realment un gran cavaller— ens ha donat el consentiment; li prego i li suplico que ens doni el seu, mama, perquè, si no, no podria ser feliç. Mai, mai no ho podria ser —sanglotà la Caddy oblidant-se de totes les queixes i de tot el que no fos el seu afecte filial.

—Un altre cop es pot adonar, Srta. Summerson —observà serenament la Sra. Jellyby—, que és una gran sort estar tan ocupada com estic, i tenir la necessitat que tinc d'estar absolutament concentrada. Heus aquí que la Caddy s'ha promès al fill d'un mestre de dansa... s'ha unit a gent com ella que no es preocupa gens ni mica dels destins de la raça humana! I, a més, tenint en compte que el Sr. Quale, un dels filantrops més distingits actualment, m'havia fet saber que estava molt disposat a interessar-se per ella!

—Mama, sempre he detestat i odiat el Sr. Quale! —sanglotà la Caddy.

—Caddy, Caddy! —contestà la Sra. Jellyby, obrint molt complaguda una altra carta— No en dubto gens. No podria ser d'una altra manera atès que et manca la generositat que a ell li sobra! Ara, Srta. Summerson, si els meus deures socials no fossin la nineta dels meus ulls, si no estigués ocupada en afers de llarg abast, aquestes petiteses em doldrien molt. Però puc permetre que el tel d'una conducta eixelebrada de la Caddy —de qui no espero res— s'interposi entre mi i el gran continent africà? No. No —repetí la Sra. Jellyby amb veu clara, calmada i amb un somriure agradable, mentre obria i classificava més cartes—. No, és clar.

Estava tan poc preparada per a l'absoluta fredor de la seva resposta, que d'una altra banda em podia haver imaginat, que no sabia què dir. La Caddy semblava estar igualment desconcertada. La Sra. Jellyby continuava obrint i classificant cartes i repetint de tant en tant, amb un to de veu ben encantador, i amb un somriure completament serè: “No, és clar.”

—Mama, espero —va dir finalment la pobra Caddy, sanglotant— que no s'hagi enfadat.

—Oh Caddy, realment demostres que ets una noia absurda —contestà la Sra. Jellyby— si, després del que he dit de les meves preocupacions, encara pots fer-me aquesta pregunta.

—Però espero, mamà, que ens donarà el consentiment i ens desitjarà que siguem feliços? —va dir la Caddy.

—Ets una criatura desassenyada, per tal d'haver fet una cosa semblant —va dir la Sra. Jellyby—, i desnaturalitzada, perquè t'hauries pogut dedicar als grans interessos públics. Però ja està decidit, he llogat un noi i no se'n parli més. Ara, t'ho suplico, Caddy —va dir la Sra. Jellyby, perquè la Caddy

li feia un petó—, no m'entretinguís més, deixa'm enllestir aquesta gran pila de papers abans no arribi el correu del vespre!

Creia que el millor que podia fer era anar-me'n, quan em retingueren un moment aquests mots de la Caddy:

—Mama, no té cap inconvenient que l'hi presenti?

—Oh Déu meu, Caddy —exclamà la Sra. Jellyby, un altre cop immersa en les seves llunyanes cabòries—, ja tornes a començar? Presentar-me qui?

—A ell, mama.

—Caddy, Caddy —digué la Sra. Jellyby, més que amoïnada d'aquests petits detalls—. Porta'l un vespre que no sigui el de l'Associació Mare, ni el de la Comissió, ni el de la Subcomissió. Fixa la visita tenint en compte els meus compromisos. Srta. Summerson, ha estat molt amable venint a ajudar aquesta ximpleta. Adéu. Si li dic que avui al matí he rebut cinquanta-vuit cartes més de famílies menestrals deleroses de conèixer detalls sobre el conreu del cafè i els nadius, comprendrà que dispo de molt poc temps.

No em va sorprendre gens que quan baixàvem les escales la Caddy estigués ensopida, que un altre cop se'm tirés al coll plorant o que em digués que hauria preferit ser renyada que no tractada amb tanta indiferència, o que em fes la confiança que no sabia pas com podria casar-se decentment tenint tan poca roba. La vaig anar animant i li vaig explicar les moltes coses que podria fer per al seu desafortunat pare i per a en Peepy un cop tingués la seva llar; finalment vam arribar a baix i vam entrar dins aquella cuina fosca i humida on en Peepy i els seus germans i germanes petits s'arrossegaven per l'enllosat de pedra, i ens vam posar a jugar amb ells de tal manera que vaig haver de recórrer a explicar-los contes per no acabar feta miques. De tant en tant sentia crits que venien de la sala de dalt i ocasionalment el terrabastall d'algun moble que queia. Em temo que, d'això darrer, n'era responsable el pobre Sr. Jellyby alçant-se precipitadament de la taula del menjador i córrer cap a la finestra amb la intenció de llançar-se al pati, sempre que feia un nou intent d'entendre els seus afers.

Al vespre, mentre tornava tranquil·lament a casa després de l'atabalament de la jornada, vaig pensar molt en el prometatge de la Caddy i em vaig convèncer que —a despit del Sr. Turveydrop pare— estaria millor i seria més feliç. I si semblava que hi havia poques possibilitats que s'adonessin, tant ella com el seu marit, de la mena de model d'elegància que era, francament, tot això també era a fi de bé; qui voldria fer-los-en més conscients? No els desitjava pas que en fossin, i realment em sentia mig avergonyida de no acabar de creure en ell. I vaig mirar enlaire, als estels, pensant quins estarien veient els qui viatjaven a països llunyans, i vaig desitjar poder tenir sempre la felicitat i la joia de ser útil a qui em trobés per la meva sendera.

Com sempre, quan vaig arribar a casa van estar tan contents de veure'm que, si no hagués estat un comportament que els hagués disgustat,

m'hauria assegut i hauria plorat d'alegria. Cadascú de la casa, del més gran al més petit, em mostrava un rostre tan radiant de benvinguda, em parlava tan engrescadorament i em volia ajudar tant, que suposo que no hi havia cap criatura del món que fos més afortunada que jo.

L'Ada i el meu tutor em demanaren que els ho expliqués tot a propòsit de la Caddy, i vam estar de tanta xerrameca tota la vetllada que no vaig parar d'explicar i explicar i tornar a explicar durant molta estona. Per fi vaig pujar a l'habitació completament enrojolada d'haver-ho fet durar tant. Després vaig sentir un truc suau a la porta i vaig dir "Passi!" i va entrar una noieta bufona, curosament vestida de dol, que em féu una reverència.

—Amb el seu permís, senyoreta —digué la noieta, fluixet—, sóc la Charley.

—I tant que l'ets! —vaig dir tota parada de la sorpresa, inclinant-me per fer-li un petó— Que contenta que estic de veure't, Charley!

—Amb el seu permís, senyoreta —prosseguí la Charley, també amb la mateixa veueta—, sóc la seva donzella.

—Charley?

—Amb el seu permís, senyoreta, sóc un obsequi que li fa el Sr. Jarndyce de tot cor.

Em vaig asseure posant la mà al coll de la Charley i em vaig quedar mirant-la.

—Oh, senyoreta —va dir la Charley picant de mans i amb les llàgrimes que li arribaven als clotets de les galtes—, i a més a més en Tom va a l'escola, si us plau, i aprèn moltíssim. La petita Emma, senyoreta, és amb la Sra. Binder, que se'n cuida molt! I en Tom hauria anat a l'escola... i l'Emma s'hauria quedat amb la Sra. Binder... i jo ja seria aquí... ja fa bastant temps, senyoreta, si el Sr. Jarndyce no hagués cregut que érem massa petits i que primer ens havíem d'acostumar a estar separats. Si us plau, senyoreta, no plori!

—No ho puc evitar, Charley.

—No, senyoreta, jo tampoc puc —va dir la Charley—. I, si us plau, senyoreta, el Sr. Jarndyce l'aprecia i creu que li agradarà ensenyar-me de tant en tant. I si us plau, senyoreta, en Tom, l'Emma i jo ens veurem un cop el mes. I sóc tan feliç i estic tan agraïda —digué la Charley, plorant amb el cor ple d'emoció—, i m'esforçaré per ser una bona donzella!

—Oh, estimada Charley, no oblidis mai qui ha fet tot això!

—No, senyoreta, mai no ho faré. Ni en Tom. Ni tampoc l'Emma. Tot ha estat obra seva, senyoreta.

—Jo no en sabia res. Ha estat el Sr. Jarndyce, Charley.

—Sí, senyoreta, però ho ha fet tot perquè se l'estima, i perquè fos la meva mestressa. Senyoreta, si us plau, sóc un petit regal que li envia de tot cor, i tot això s'ha fet perquè se l'estima. En Tom i jo, ho recordarem sempre.

La Charley s'eixugà els ulls i es posà a feinejar: anant i venint per l'habitació amb els aires com d'una petita mestressa, plegant tot el que era a

l'abast de les seves mans. De sobte, la Charley va tornar sense fer soroll a la meua vora i em va dir:

—Per favor, senyoreta, no plori!

—No puc evitar-ho, Charley –vaig dir un altre cop.

I la Charley va tornar a dir: “No, senyoreta, jo tampoc puc evitar-ho.” I d'aquesta manera, després de tot, vaig plorar realment d'alegria, com també ella.

Capítol 24

Un Cas d'Apel·lació

Tot just després d'haver parlat amb mi, en Richard comunicà el que pensava al Sr. Jarndyce. Dubto que el meu tutor se sorprengués quan va rebre la notícia, si bé es va disgustar i decebre molt. Ell i en Richard es reunien sovint de bon matí i ben de nit, i es passaven dies sencers a Londres on efectuaren innombrables entrevistes amb el Sr. Kenge i s'escarrassaren en molts afers desagradables. Mentre això els tenia ocupats, el meu tutor, malgrat que sofria considerables molèsties a causa de l'estat del vent i es passava les mans pel cap tan sovint que mai no tenia un sol cabell a lloc, es comportà tan amablement com de costum amb mi i l'Ada, però mantingué una estricta reserva sobre aquests assumptes. I com que, tot i els nostres màxims esforços, només vam poder aconseguir que en Richard ens assegurés fermament que tot anava de primera i que per fi tot es resoldria satisfactòriament, no ens va apaivagar gens la nostra angoixa.

Al cap d'un temps ens vam assabentar, tanmateix, que s'havia cursat al Lord Cancellor una nova demanda en benefici d'en Richard, perquè es tractava d'un tutelat i d'un menor d'edat i no sé què més; que això generà molts comentaris; que el mateix Cancellor en sessió pública l'havia qualificat de criatura capritxosa i aviciada; i que l'assumpte s'ajornà, es tornà a ajornar, es va remetre a ponència, es va investigar i demandar, fins al punt que en Richard (tal com ens explicà) va començar a dubtar que algun dia pogués entrar a l'exèrcit, o si de cas ho faria com a veterà d'uns setanta o vuitanta anys. Per fi, fou citat per entrevistar-se, un altre cop en privat, amb el Lord Cancellor que el va reprendre seriosament per no aprofitar el temps i per no saber què volia –“crec que és una excel·lent ironia venint d'aquesta font!”–, comentà en Richard– i, finalment, s'acordà aprovar la seva demanda. El seu nom fou inscrit al registre del Quarter General⁶ com a aspirant a despatx d'alferes⁷; els diners de la compra⁸ es dipositaren a l'oficina d'un intermediari. I en Richard, com acostumava a fer, es lliurà en cos i ànima a l'estudi de la carrera militar, i cada matí s'alçava a les cinc per exercitar-se en el maneig del sabre.

D'aquesta manera, a les vacances seguí el període de sessions i el període de sessions a les vacances. De vegades ens assabentàvem que Jarndyce contra Jarndyce era a l'ordre del dia o que no hi era, que se n'havia de fer

⁶ Anomenat *Horse Guards* perquè es va construir al lloc que ocupava el regiment de cavalleria de l'antic Whitehall Palace, destruït pel foc el 1698.

⁷ *Ensign*: l'oficial de graduació inferior de l'exèrcit de terra.

⁸ Els nomenaments d'oficials de l'exèrcit fins al grau de tinent coronel foren objecte de compravenda fins al 1871. El preu era bastant elevat, de manera que només hi podien accedir hisendats i aristòcrates. A mitjan segle XIX, segons la graduació i el cos, els preus establerts oscil·laven entre les 450 £ i les 9.000 £. A la pràctica, amb tot, resultaven molt més cars per l'especulació dels agents intermediaris, l'avinentsa de la plaça, etc.

menció, o ser objecte d'una declaració; apareixia i desapareixia. En Richard era a Londres a casa d'un professor i no podia venir tan sovint com abans; el meu tutor encara mantenia la mateixa reserva; i així passà el temps fins que obtingué el seu despatx i rebé l'ordre d'incorporar-se a un regiment d'Irlanda.

Arribà al vespre, a correu seguit, amb la notícia, i mantingué una llarga entrevista amb el meu tutor. Va passar més d'una hora abans que el meu tutor no tragués el cap a l'habitació on l'Ada i jo sèiem i ens digués: “Entreu, estimades!” Hi vam entrar i vam veure en Richard, que abans estava de molt bon humor, recolzat a la xemeneia i amb un posat adolorit i enfadat.

—Ada, en Rick i jo —va dir el Sr. Jarndyce— no som del mateix parer. Vinga, vinga, Rick, no t'ho prenguis tan a la valenta!

—Senyor, m'ha tractat amb molta duresa —digué en Richard—. I més tenint en compte que havia estat tan considerat respecte a totes les altres coses, i que m'havia fet mercès que no podré pagar-li mai. Senyor, sense vostè mai no n'hauria tret l'entrellat.

—Bé, bé. Encara vull que en treguis més l'entrellat. Vull que treguis més l'entrellat de tu mateix.

—Espero que em perdoni, però he de dir-li —contestà en Richard amb vehemència, però amb respecte— que jo sóc el millor jutge de mi mateix.

—Estimat Rick, espero que em perdonis, però he de dir-te —observà el Sr. Jarndyce amb tota la dolcesa i bon humor— que és molt natural que t'ho creguis, però jo no sóc d'aquest parer. Rick, he de complir el meu deure, o si no quan més tard hi reflexionessis fredament no em tindries gens d'estima; espero poder merèixer sempre la teva consideració, tant si estàs calmat com si no.

L'Ada es va posar tan pàl·lida que la va fer seure a la seva butaca de lectura, i s'assegué al seu costat.

—No passa res, estimada, no passa res. En Rick i jo tenim només un desacord amistós que t'hem d'exposar, perquè es tracta de tu. I ara tens por del que vindrà.

—No en tinc, de veritat, cosí John —contestà l'Ada amb un somriure—, si això prové de vostè.

—Gràcies, estimada. Concedeix-me un minut d'atenció, estigues tranquil·la i no miris en Rick. I tu, doneta, fes el mateix. Filla meva —llavors posà les seves mans damunt les d'ella, perquè reposaven al braç de la butaca—, recordes la xerrada que vam tenir tots quatre, quan la doneta m'informà d'una incipient relació amorosa?

—És impossible que ni en Richard ni jo puguem oblidar mai la generositat que ens mostrà aquell dia, cosí John.

—No l'oblidaré mai —digué en Richard.

—Jo tampoc —va dir l'Ada.

—Doncs això em facilitarà més el que us he de dir i ens farà arribar més aviat a un acord —contestà el meu tutor amb el rostre radiant de la generositat i de la noblesa del seu cor—. Ada, ocellet meu, has de saber que en

Richard acaba d'escollir professió per darrera vegada. Tot el que té en metàl·lic s'invertirà en la seva formació. Ha exhaurit els recursos i d'ara endavant quedarà lligat a l'arbre que ha plantat.

—He exhaurit tots els recursos, és cert, i m'alegra molt de saber-ho. Però, senyor —va dir en Richard—, tot el que tinc en metàl·lic no és pas tot el que tinc.

—Rick, Rick —exclamà el meu tutor amb un semblant sobtadament espantat, amb la veu alterada i alçant les mans com si volgués tapar-se les orelles—, per l'amor de Déu, no basteixis les teves esperances damunt del que ha estat la maledicció de la família! Sigui què sigui el que facis en la vida, no adrecis mai la vista cap a l'horrible fantasma que ens ha perseguit durant tant de temps. Millor endeutar-se, millor pidolar, millor morir-se!

Tots ens vam estremir per l'apassionament de la seva advertència. En Richard es mossegà els llavis, aguantà l'alè i em va mirar com si s'adonés, i sabia que jo també me n'adonava, que li feia molta falta.

—Estimada Ada —va dir el Sr. Jarndyce recobrant el bon humor—, he fet servir unes expressions molt fortes com a consell, però visc a Casa Inhòspita i les hi he vist reflectides. No en parlem més. Tot el que en Richard disposava per començar a obrir-se camí en la vida és en joc. Li recomano, tant a ell com a tu, pel seu propi bé i el de tots dos, que se'n vagi d'aquí acceptant que no hi ha cap mena de compromís entre vosaltres dos. I encara aniré més lluny. Us seré franc. Havíeu de confiar voluntàriament en mi i jo he de confiar voluntàriament en vosaltres. Us demano que, ara per ara, trenqueu completament qualsevol lligam entre vosaltres que no sigui el de parentiu.

—Senyor, seria millor que digués clarament —contestà en Richard— que ja no confia en mi i que aconsella a l'Ada que faci el mateix.

—Rick, és millor que no diguis res de semblant, perquè no és això el que he volgut dir.

—Senyor, vostè creu que he començat amb mal peu —replicà en Richard—. Ho he fet, ho reconec.

—Quan darrerament vam parlar d'aquestes coses et vaig dir com esperava que comencassis i continuassis —va dir de manera cordial i encoratjadora el Sr. Jarndyce—. Encara no t'hi has posat; però hi ha un temps per a cada cosa, i el teu no ha passat pas..., més ben dit, encara no ha arribat a la plenitud. Comenceu de bell nou. Tots dos, estimats, sou molt joves i cosins. I de moment no sou res més. Rick, el que pugui esdevenir de més esdevindrà perquè t'ho hauràs guanyat, i no abans.

—Em tracta amb molta duresa, senyor —va dir en Richard—. Amb més duresa de la que podria haver suposat.

—Fill meu —va dir el Sr. Jarndyce—, quan faig alguna cosa que et fa patir sóc encara més exigent amb mi mateix. Tens el remei a les teves mans. Ada, és millor per a ell que se senti lliure i que no hi hagi cap prometatge prematur entre vosaltres dos. Rick, és millor per a ella, molt millor; l'hi deus.

Vinga! Cadascú farà el que és el millor per a l'altre, tot i que no sigui el millor per a tots dos.

—Senyor, per què això és el millor? —replicà amb rapidesa en Richard— No ho era pas quan li vam obrir els nostres cors. Llavors no ho va pas dir.

—Des de llavors he après algunes coses. No et culpo, Rick, però he après algunes coses.

—De mi, senyor?

—Bé! Sí, de tots dos —va dir amablement el Sr. Jarndyce—. Encara no ha arribat el moment de romandre lligats l'un a l'altre per una promesa. No és convenient i no ho he d'aprovar. Vinga, vinga, cosinets, comenceu de nou! El que ha passat, ha passat; gireu full i escriviu-hi les vostres vides.

En Richard mirà amb preocupació l'Ada, però no va dir res.

—Fins ara he evitat dir-vos un sol mot a cap del dos —va dir el Sr. Jarndyce—, tampoc a l'Esther, a fi que tots poguéssim manifestar-nos obertament com el dia, i en les mateixes condicions. Ara, us aconsello de tot cor i us recomano ferventment que vosaltres dos us acomiadeu tal com vàreu arribar aquí. Deixeu que el temps, la sinceritat i la fermesa faci la resta. Si no ho feu així cometreu una errada, i l'hauré comesa jo per haver-vos fet conèixer.

Es produí un gran silenci.

—Cosí Richard —va dir llavors l'Ada, mirant-lo tendrament al rostre amb els seus ulls blaus—, després del que ens acaba de dir el nostre cosí John, crec que no ens queda cap sortida. Pots estar ben tranquil respecte a mi, perquè em deixes sota la seva empara, i pots estar segur que si segueixo els seus consells no em mancarà res, completament segur. Jo... jo no dubto, cosí Richard —digué l'Ada mig avergonyida—, que estàs molt enamorat de mi i jo... jo no crec que t'enamoris de ningú més. Però m'agradaria que també reflexionessis sobre això, perquè m'agradaria que fossis absolutament feliç. Pots confiar en mi, cosí Richard. No sóc de les que canvien de parer, però no sóc inconseqüent i mai no et culparé de res. Fins i tot als cosins els pot saber greu separar-se, a mi me'n sap molt, de veritat, Richard, moltíssim, malgrat que sé que és pel teu bé. Sempre pensaré en tu amb molt d'afecte i parlaré molt de tu amb l'Esther i... potser, cosí Richard, pensaràs una mica en mi. Així doncs, ara —va dir l'Ada, que s'avançà cap a ell i li oferí la mà tremolosa—, Richard, tornem a ser només cosins potser provisionalment... i vagis on vagis, estimat cosí, prego que Déu et beneeixi.

Em resultava estrany que en Richard no pogués perdonar el meu tutor per tenir d'ell la mateixa opinió que ell mateix m'havia expressat amb termes encara més contundents. Però era realment així. Vaig constatar amb molta pena que des d'aquest moment ja no va ser tan franc i confiat com abans amb el Sr. Jarndyce. Tenia molts motius per ser-ne, però no n'era, i per part seva començà a crear-se un distanciament entre tots dos.

De seguida es va fondre en les tasques de preparar-se i equipar-se, i també s'hi fongué el seu dol de separar-se de l'Ada, que es va quedar a Hertfordshire, mentre que ell, el Sr. Jarndyce i jo ens en vam anar una setmana a Londres. Es recordava d'ella de cop i volta, fins i tot arrencava a plorar i llavors es feia els pitjors retrets. Però passats cinc minuts s'il·lusionava temeràriament amb certs indefinibles mitjans que els farien a tots dos rics i feliços per sempre més, i es posava més content que unes pasqües.

Teníem el temps molt ocupat, tots dos corriem tot el dia amunt i avall comprant tota la varietat de coses que li feien falta. No diré res de les coses que hauria comprat si s'hagués deixat al seu criteri. Em demostrà una absoluta confiança i sovint em parlava amb tanta sensibilitat i sentiment dels seus defectes i de les seves impetuoses decisions, i emfasitzava tant el profit que en treia, d'aquestes converses, que encara que m'ho hagués proposat no me n'hauria cansat mai.

Durant aquesta setmana solia venir al nostre allotjament, per fer esgrima amb en Richard, una persona que havia estat soldat de cavalleria; un home d'aspecte distingit i cordial, de maneres franques i deseixides, amb qui en Richard feia alguns mesos que practicava. Havia sentit parlar tant d'ell no sols a en Richard, sinó també al meu tutor, que un matí després d'esmorzar, quan va arribar, em vaig quedar intencionadament a l'habitació amb les meves labors.

—Bon dia, Sr. George —digué el meu tutor, que per casualitat era sol amb mi—. El Sr. Carstone vindrà de seguida. Mentrestant, em sembla que la Srta. Summerson s'alegra molt de veure'l. Segui.

Es va asseure una mica desconcertat per la meua presència, crec; i sense dirigir-me la mirada, passava i repassava la mà embrunida pel sol per damunt del llavi superior.

—Tan puntual com el dia —va dir el Sr. Jarndyce.

—Un costum militar, senyor. Qüestió d'hàbit. Per mi només és un hàbit, senyor. No sóc pas un home de negocis.

—Però té un gran establiment també, segons que m'han dit, oi? —va dir el Sr. Jarndyce.

—No és gran cosa, senyor. Tinc una galeria de tir, però no és gran cosa.

—I quina mena de tirador i espadatxí opina que és el Sr. Carstone? —preguntà el meu tutor.

—Bastant bo, senyor —contestà tot creuant els braços damunt del seu ample pit, cosa que li donà un aspecte molt corpulent—. Si el Sr. Carstone s'hi lliurés en cos i ànima, arribaria a ser molt bo.

—Però no ho fa, oi? —va dir el meu tutor.

—De primer sí, però després ja no. No del tot. Potser hi ha alguna altra cosa que l'ocupa... alguna joveneta, potser —llavors em mirà per primer cop amb els seus brillants ulls negres.

—Li asseguro, Sr. George, que no és amb mi en qui pensa –vaig dir-li rient–, si és que sospita de mi.

El seu rostre morè es va enrojolar una mica i em va fer una inclinació militar. “Espero no haver-la ofès, senyoreta, sóc més aviat brusc.”

—Gens ni mica –vaig dir–, m’ho prenc com un compliment.

Si abans ni em mirava, ara em dirigí apressadament tres o quatre ullades successives. “Disculpi’m senyor –va dir al meu tutor amb una mena de tímidesa viril–, però m’havia fet l’honor de mencionar el cognom de la senyoreta...?”

—La Srta. Summerson.

—Srta. Summerson –repetí, i em tornà a mirar.

—Coneix el cognom? –vaig preguntar-li

—No, senyoreta. Que jo sàpiga, no l’havia sentit mai abans. Pensava que l’havia vista en algun lloc.

—No ho crec –vaig contestar, alçant el cap de les labors per mirar-lo; hi havia alguna cosa tan genuïna en la seva parla i en les seves maneres que em va satisfer poder-ho copsar–. Tinc molt bona memòria per a les fesomies.

—Jo també, senyoreta! –contestà mirant-me fixament amb els seus ulls negres i el seu front espaiós– Mmmm! Quina cosa deu ser que m’ho fa pensar!

Veient que els esforços per recordar la seva associació el deixaven desconcertat i el seu rostre es tornava a enrojolar, el meu tutor el va ajudar.

—Té molts deixebles, Sr. George?

—El nombre és variable, senyor. Però, en general, un grup massa reduït per poder-ne viure.

—I quina mena de gent ve a practicar a la seva galeria?

—De tota mena, senyor. Del país i de fora. De cavallers a aprenents. Fa un temps venien unes franceses que van resultar ser excel·lents tiradores de pistola. Moltíssims eixelebrats, és clar... però entren a tot arreu, si l’entrada és lliure.

—Suposo –va dir somrient el meu tutor– que no vénen amb la intenció o el propòsit d’acabar practicant amb dianes de carn i os, oi?

—No és freqüent, senyor, però algun cop ha passat. En general vénen per practicar... o per passar l’estona. Mig i mig. Disculpi’m –va dir el Sr. George, recolzant en angle recte un colze en cada genoll i conservant una postura rígida al seient–, tinc entès, si no estic mal informat, que té un plet a la Cancelleria, oi?

—És així, desgraciadament.

—Tenia un client que era col·lega seu, senyor.

—Un pledejant de la Cancelleria? –li replicà el meu tutor– Com va ser això?

—Veurà, l'home se sentia tan acuitat, molest i turmentat d'anar rodant d'Herodes a Pilat i de Pilat a Herodes —va dir el Sr. George—, que va perdre els estreps. No crec que volgués fer punteria sobre algú, però exterioritzava tanta violència i ressentiment que quan venia pagava cinquanta trets i els disparava fins a posar-se vermell com un perdigot. Un dia, quan no hi havia ningú a la vora, després d'haver-me explicat iradament les males passades de què era objecte, vaig dir-li: “Camarada, si aquest exercici li suposa una vàlvula d'escapament, perfectament d'acord, però no em fa el pes que s'hi capfiqui tant, en l'estat en què ara es troba. Preferiria que provés alguna altra cosa.” Estava tan enfurismat que em vaig posar en guàrdia per si m'etzibava un cop, però s'ho va prendre molt bé i va parar de seguida. Ens vam donar la mà i vam iniciar una certa amistat.

—A què es dedicava aquell home? —preguntà el meu tutor amb un deix d'interès.

—Doncs, de primer, abans no el convertissin en un brau acorralat, era un petit granger a Shropshire —va dir el Sr. George.

—Es deia Gridley?

—Sí, senyor, se'n deia.

Mentre el meu tutor i jo intercanviàvem alguns mots de sorpresa per la coincidència, el Sr. George em dirigí una altra tanda d'intenses i ràpides ullades; per tant, li vaig explicar per què el coneixíem. Em va fer una altra inclinació militar, en reconeixença del que anomenà la meva condescendència.

—No sé pas —va dir mentre em mirava— què deu ser el que m'ho torna a fer pensar... però... quina ximpleria! Per què el meu cap no para de donar-hi voltes? —Es passà una de les manasses pels cabells negres i rulls com si volgués escombrar del magí alguns pensaments deslligats i s'assegué una mica més endavant de la cadira amb una mà a la cintura i l'altra descansant sobre la cama, mirant a terra molt reconcentradament.

—Lamentablement, m'he assabentat que en Gridley, a causa d'aquest mateix estat anímic, s'ha tornat a ficar en embolics i que ara està amagat —va dir el meu tutor.

—El mateix m'han dit, senyor —contestà el Sr. George que encara mirava pensativament a terra—. El mateix m'han dit.

—Sap on para?

—No, senyor —contestà el soldat, sortint de les seves cabòries i alçant la vista—. No sabia dir-li'n res. Suposo que aviat s'haurà consumit. El cor d'un home fort es pot anar llimant durant anys, però al final, sobtadament, tot suma.

L'entrada d'en Richard acabà la conversa. El Sr. George s'incorporà, va fer una altra inclinació militar, desitjà bon dia al meu tutor i va sortir de l'habitació amb pas marcial.

Això va passar al matí del dia en què en Richard se n'havia d'anar. Ja no ens quedaven compres per fer; havia enllestit a primera hora de la tarda tot

l'equipatge i no teníem cap compromís fins al vespre, que havia de sortir cap a Liverpool de camí cap a Holyhead. Aquest dia s'esperava que es veiés el cas Jarndyce contra Jarndyce i en Richard em proposà que podríem anar al tribunal a escoltar què hi deien. Com que era el seu darrer dia i en tenia moltes ganes, i jo no hi havia anat mai, hi vaig accedir i ens vam encaminar cap a Westminster, on tindria lloc l'audiència. Vam aprofitar el camí posant-nos d'acord en les cartes que m'hauria d'escriure i les que jo li hauria d'escriure, i amb molts projectes esperançadors. El meu tutor sabia on anàvem i, per tant, no hi va voler venir.

Quan vam arribar a la sala, presidia el tribunal el Lord Cancellor amb molta solemnitat i ostentació –el mateix que vaig veure al seu despatx privat de Lincoln's Inn–; sota seu, en una taula vermella, hi havia la maça i els segells⁹ i una immensa safata de flors, com si fos un jardí que perfumava tota la sala. Més avall de la taula hi havia una llarga filera de procuradors amb feixos de papers damunt l'estora situada als seus peus; després hi havia els advocats amb perruca i toga –alguns de desperts i els altres adormits, un d'ells parlava i cap concedia gaire atenció al que deia. El Lord Cancellor reclinava l'esquena al seu gran escó, amb el colze al braç encoixinat i el front descansant a la mà; alguns dels presents dormitaven, uns altres llegien el diari, alguns donaven toms o xiuxiuejaven en grup: tothom semblava perfectament tranquil, sense cap mena de pressa, gens preocupats i absolutament satisfets.

Veure com tot transcorria de manera tan afable, i pensar en la brutalitat de les vides i morts dels demandants; veure tota aquella vestimenta de gala i tot el cerimonial, i pensar en la ruïna, la carència i la increïble misèria que representava; considerar que, mentre en molts cors rugia el neguit de l'esperança postergada, aquesta representació tan educada prosseguia dia a dia, any a any, conservant l'ordre i les formes més exquisides; contemplar el Lord Cancellor i tota la munió d'avocats als seus peus mirant-se l'un a l'altre i al públic, com si ningú en tot Anglaterra no sabés que el nom sota el qual s'aplegaven era una amarga burla, concitava l'horror, el menyspreu i la indignació universals; tenia la reputació tan palesament nefasta que ni per un miracle no portaria ni una mica de benefici a ningú; tot això, a mi que no hi havia estat mai, em resultà tan curiós i contradictori, que de primer em semblava increïble i no ho podia acabar de comprendre. Em vaig asseure on m'indicà en Richard i vaig intentar escoltar i mirar al meu voltant; tanmateix, tota aquella escena em semblava irreal, exceptuant la pobra senyoreta Flite, la bogeta, dreta en un banc i capcinejant amb aprovació.

La Srta. Flite de seguida ens va descobrir i vingué on sèiem. Em va donar una gentil benvinguda al seu domini i m'indicà, molt complaguda i plena d'orgull, els seus principals atractius. El Sr. Kenge també s'atansà a parlar amb

⁹ Simbolitzant els poders del Lord Cancellor, el màxim representant de l'Administració de Justícia: a més de presidir el Tribunal de la Cancelleria, era membre del gabinet del primer ministre i president de la Cambra dels Lords.

nosaltres i va fer els honors del recinte de manera molt semblant, però amb l'amable modèstia d'un terratinent. Ens digué que no era un bon dia per a visites, hauria estat millor el dia d'obertura de les sessions; però era imponent, era imponent.

Quan ja feia aproximadament una mitja hora que hi érem, el cas en curs –si és que puc fer servir una frase tan ridícula en aquest context– semblava morir-se de la seva pròpia inconsistència, sense haver arribat o sense que ningú no esperés que arribés, a cap resolució. Llavors el Lord Canceller passà un feix de papers de la seva taula als advocats de sota i algú anuncià: JARNDYCE CONTRA JARNDYCE. Hi hagué un murmuri, rialles i una retirada general de curiosos, i l'entrada de grans munts i piles de documents i saques i més saques plenes de documents.

Si ho vaig entendre bé, perquè estava bastant confosa, es tractava d'instruccions complementàries a propòsit d'algun certificat de costes. Tanmateix, vaig comptar fins a vint-i-tres cavallers emperrucats que declararen que “hi actuaven”, i cap d'ells no semblava entendre-ho millor que jo. En van parlar amb el Lord Canceller, es contradigueren i es donaren explicacions entre si; els uns deien que era d'aquesta manera, els altres que era d'aquesta altra; alguns d'ells proposaren irònicament llegir muntanyes de declaracions jurades, cosa que causà més murmuri i rialles; tots els interessats estaven en un estat d'entreteniment desqueferat i ningú en podia treure l'aigua clara. Al cap d'aproximadament una hora, i de molts i bons discursos que tot just començats eren interromputs, “fou retirat de l'ordre del dia”, com digué el Sr. Kenge, i els documents es tornaren a empaquetar abans que els passants els haguessin acabat d'entrar tots.

Quan es van acabar aquests desesperants procediments vaig mirar de reüll en Richard i vaig quedar esbalaïda de l'aspecte abatut del seu bell rostre juvenil. “No pot durar eternament, Dama Durden. La pròxima ocasió tindrem més sort!”, va ser tot el que digué.

Havia vist el Sr. Guppy portar documents al Sr. Kenge i preparar-los-hi; ell també m'havia vist i em féu una melangiosa inclinació que em va fer venir ganes de sortir de la sala. En Richard m'oferí el seu braç i ja sortíem quan el Sr. Guppy se'ns acostà.

—Perdoni, Sr. Carstone –digué amb veu baixa–, i vostè també, Srta. Summerson, però hi ha una senyora amiga meva que la coneix i que desitjaria tenir el plaer de saludar-la –mentre parlava, vaig veure davant meu com si hagués sortit en carn i ossos dels meus records, la Sra. Rachael, la de la casa de la meva padrina.

—Com estàs, Esther? –va dir– Em recordes?

Li vaig donar la mà i li vaig dir que sí, i que havia canviat molt poc.

—M'estranya que recordis aquells temps, Esther –contestà amb la seva acostumada aspror–. Les coses han canviat. Bé! M'alegro d'haver-te vist, i que per orgull no hagi fingit que no em reconeixies –però, realment, semblava

decebuda que no ho hagués fet.

—Orgull, Sra. Rachael? —vaig protestar.

—M'he casat, Esther —contestà, corregint-me fredament—, sóc la Sra. Chadband. Bé! Et desitjo un molt bon dia i espero que estiguis bé.

El Sr. Guppy, que havia estat molt atent a aquest curt diàleg, deixà escapar un sospir a la meva orella i, de bracet amb la Sra. Rachael, es perderen enmig de la barreja de la gentada que entrava i sortia, dins la qual ens trobàvem, i que les vicissituds dels seus negocis havia aplegat. En Richard i jo travessàvem aquesta gernació, i encara sentia el primer calfred de la recent trobada inesperada, quan em vaig fixar que el Sr. George en persona venia en la nostra direcció, però encara no ens havia vist. Avançava feixugament, sense fer cas de la gent que l'envoltava, mirant per damunt dels caps a l'interior de la sala.

—George! —digué en Richard quan li vaig assenyalar la seva presència.

—Ha estat una sort trobar-lo, senyor. I a vostè, senyoreta. Em podrien fer el favor d'assenyalar-me una persona que busco? En aquest lloc no em sé manegar.

Movent-se mentre parlava ens obrí un còmode passadís, i quan érem fora de l'aglomeració parà quiet en un racó darrere d'una gran cortina vermella.

—Hi ha una velleta que no hi toca —començà—, que...

Em vaig posar un dit als llavis, perquè la Sra. Flite era al meu costat; no s'havia separat del meu costat tota l'estona fent que es fixessin en mi unes quantes de les seves coneixences de l'entorn legal, a les quals els xiuxiuejava a cau d'orella: “Xxss!, Fitz-Jarndyce, a la meva esquerra.” I em deixava ben avergonyida.

—Hem! —va dir el Sr. George— Recorda, senyoreta, que aquest matí hem tingut una conversa a propòsit d'una determinada persona? Gridley —cobrint-se la boca amb la mà i amb veu molt baixa.

—Sí —vaig dir.

—S'amaga al meu establiment. No ho podia mencionar. No hi estava autoritzat. És a les acaballes, senyoreta, i es deleix per veure-la. Diu que es comprenen mútuament, perquè aquí ha estat molt bona amiga seva. He vingut a veure si la trobava perquè aquesta tarda, quan seia a la vora d'en Gridley, m'ha semblat sentir tambors que redoblaven a mort.

—Vol que li ho digui? —vaig dir.

—Tindria la bondat? —contestà, mirant amb una mica de recança la Srta. Flite— Senyoreta, ha estat providencial que la trobés, dubto que hagués sabut com entendre'm amb aquesta senyora —i es posà la mà damunt del pit i restà dret en actitud marcial mentre jo informava la Srta. Flite, a cau d'orella, de l'objecte del seu benevolent encàrrec.

—El meu enfurismat amic de Shropshire! Gairebé tan famós com jo mateixa! —exclamà— I tant que sí! Aniré a veure'l amb molt de gust, estimada.

—Viu amagat a casa del Sr. George —vaig dir—. Xxss! Aquest és el Sr. George.

—Natural... ment! —contestà la Srta. Flite— Per mi és un honor i una gran satisfacció. Tot un militar, estimada. Ja m'entén, tot un general! —em xiuxiuejà.

La pobra Srta. Flite cregué que calia ser tan deferent i considerada, com a senyal de respecte a l'exèrcit, i fer tan sovint reverències, que no va ser gens fàcil fer-la sortir de la sala. Quan per fi ho vam aconseguir, li va oferir el braç tractant-lo de general, cosa que divertí molt els curiosos que ho contemplaven; això el deixà molt atabalat i em demanà tan respectuosament “que no desertés”, que no vaig poder negar-m'hi, especialment perquè la Srta. Flite continuava mostrant-se molt amable amb mi, i perquè també em digué: “Fitz-Jarndyce, estimada, ens acompanyarà, és clar.” En Richard estava molt disposat, i fins i tot ansiós, de deixar-los sans i estalvis a la seva destinació, i, per tant, vam decidir acompanyar-los. I com que el Sr. George ens va informar que el Sr. Gridley no havia fet cap altra cosa tota la tarda sinó parlar del Sr. Jarndyce, després d'haver-li explicat l'entrevista del matí, vaig escriure-li, a cuita-corrents i a llapis, una nota explicant-li on anàvem i per què. El Sr. George la segellà amb lacre en un cafè, per no propiciar que ens descobrissin, i la vam enviar per un missatger autoritzat¹⁰.

Després vam agafar un fiacre i ens vam dirigir al barri de Leicester Square. Vam haver d'anar a peu per alguns carrerons estrets, per la qual cosa el Sr. George ens demanà disculpes, i de seguida vam ser a la galeria de tir, la porta de la qual era tancada. Quan estirà la cadena de la campaneta del costat de la porta se li adreçà un senyor molt respectable d'edat avançada, de cabells grisos i amb ulleres, que duia un tabard¹¹ negre, polaines, un barret d'ala ampla i un gran bastó amb el pom d'or:

—Perdoni'm, bon amic, això és la galeria de tir George?

—Sí que ho és —contestà el Sr. George, mirant enlaire a les grans lletres del rètol pintat a la paret emblanquinada.

—Oh! I tant! —va dir l'ancià seguint la seva mirada— Gràcies. Ha tocat la campaneta?

—Senyor, em dic George, i he tocat la campaneta.

—Oh, de veritat? —digué l'ancià— Es diu George? Doncs veu, he arribat tan aviat com vostè. És vostè qui m'ha vingut a buscar, oi?

—No, senyor. No sé pas qui és.

—Oh, de veritat? —va dir l'ancià— Llavors devia ser el seu criat, qui m'ha vingut a buscar. Sóc metge i m'han demanat, fa cosa de cinc minuts, que vingúes a visitar un malalt a la galeria de tir George.

¹⁰ *Ticket-porter*: persona amb llicència municipal per dur missatges i paquets.

¹¹ *Spencer*: popularitzat al principi del segle XIX pel comte George John Spencer (1758-1834).

—Els tambors fúnebres –va dir el Sr. George, que es va girar cap a en Richard i cap a mi capcinant tot entristit—. Té tota la raó, senyor. Entri, si us plau.

En aquell moment obria la porta un home baixet d'aspecte molt singular, amb gorra i davantal de baieta verda, amb la cara, mans i roba completament emmascarades, i vam accedir per un passadís obscur a una gran nau de parets de maons vistos on hi havia dianes, pistoles, espases i coses d'aquesta mena. Quan tots ja érem allí, el metge s'aturà, es tragué el barret i, com per art de màgia, féu l'efecte d'haver desaparegut i haver deixat al seu lloc un home completament diferent.

—Ara miri'm, George –va dir l'altre, dirigint-se ràpidament cap a ell i tocant-li la pitrera amb l'índex llargarut—. Em coneix i el conec. Vostè és un home de món i jo sóc un home de món. Em dic Bucket, com ja sap, i duc una ordre d'arrest per a en Gridley. Fa temps que vostè l'ha tret de circulació, ho ha fet enginyosament, i això l'honora.

El Sr. George, clavant-li durament la vista, es mossegà el llavi i brandà el cap.

—A més, George –va dir l'altre, sense separar-se'n—, vostè és un home assenyat, un home de principis, no en tinc pas cap dubte. Fixi's que no li parlo com a una persona qualsevol, perquè vostè, que ha servit el seu país, sap que quan el deure ho exigeix cal obeir. Per tant, no hi posarà cap mena d'entrebancs. Si necessités ajuda, m'ajudaria, n'estic segur. Phil Squod, no vagis de trascantó per tota la galeria amb aquest posat –l'homenet carabrut avançava arrossegant els peus i recolzant l'espatlla a la paret, amb els ulls clavats damunt l'intrús d'una manera que semblava amenaçadora— perquè et conec i no t'ho toleraré.

—Phil! –va dir el Sr. George.

—Sí, amo.

—Estigues quiet!

L'homenet, proferint un grunyit sord, romangué quiet.

—Senyores i senyors –va dir el Sr. Bucket—, excusin tot el que pugui semblar desagradable d'aquest assumpte, sóc l'inspector detectiu Bucket i he de complir el meu deure. George, sé on és l'home que busco, perquè ahir a la nit em vaig enfilem a la teulada i el vaig veure a través de la claraboia; era amb vostè. És allí dins, sap –assenyalant—, el té allí... damunt d'un sofà. Bé, he de veure'l, i he de fer-li saber que es pot considerar arrestat; però em coneix, i sap que no vull emprar cap mena de violència. Si em dóna la seva paraula, d'home a home –i a més, no ho oblidí!, de soldat—, el complauré en tot el que pugui.

—La hi dono –fou la rèplica—. Però no ha jugat net, Sr. Bucket.

—Quin acudit, George! No he jugat net? –va dir el Sr. Bucket picant-li un altre cop l'àmplia pitrera i fent-li una encaixada de mans— No dic pas que vostè hagi jugat brut, amagant l'home que busco aquí, oi? Tingui amb

mi la mateixa consideració, company! Un Guillem Tell, un Shaw¹², el Guàrdia de Corps! Senyores i senyors, heus aquí el model personificat de tot l'exèrcit britànic! Donaria un bitllet de cinquanta lliures per ser un home de la seva talla!

Un cop l'assumpte havia arribat fins a aquest extrem, el Sr. George, després d'una breu reflexió, proposà anar primer a veure el seu camarada –tal com l'anomenava– acompanyat de la Srta. Flite. Amb el permís del Sr. Bucket, se'n van anar cap al fons de la galeria i nosaltres ens vam quedar vora una taula coberta d'armes. El Sr. Bucket aprofità l'ocasió per començar una conversa lleugera: em preguntà si com la majoria de noies tenia por de les armes de foc; a en Richard, si tenia bona punteria; a Phil Squod, quina de les carrabines considerava la millor i quant podria costar si l'hagués de comprar nova de trinca; i de propina li digué que era una llàstima que es deixés endur pel mal humor, perquè el seu natural era tan amable que podria escaure a una joveneta; en general, és mostrà simpàtic.

Després d'una estona ens seguí cap a l'altra punta de la galeria, i quan en Richard i jo ens n'anàvem discretament, el Sr. George ens vingué a buscar. Ens digué que si no hi teníem cap inconvenient, el seu camarada tindria molt de gust a rebre la nostra visita. Tot just acabava de pronunciar aquests mots quan sonà la campana i aparegué el meu tutor; “Per si de cas” –comentà discretament– “podia fer alguna cosa per a un pobre individu implicat com ell en el mateix infortuni.” Tots quatre vam tornar enrere i vam entrar al lloc on era en Gridley.

Es tractava d'una cambra nua, separada de la galeria per un envà de fusta sense pintar. Com que la mampara no feia més d'uns vuit o deu peus¹³ d'alçada, només l'encerclava pels costats, no per dalt; damunt nostre hi havia les bigues de l'enlairat sostre de la galeria, i la claraboia per on el Sr. Bucket havia espiat. El sol anava de baixa –gairebé era a la posta– i la seva llum rogenca es reflectia a una certa alçada sense arribar a terra. Damunt un senzill sofà, cobert per una lona, jeia l'home de Shropshire; vestia gairebé tal com l'havíem vist la darrera vegada, però estava tan canviat que al primer cop d'ull no vaig veure cap semblança entre aquest rostre esblanqueït i el que recordava.

Al seu amagatall, hora a hora, no havia parat ni d'escriure ni d'aprofundir sobre els seus greuges. Fulls manuscrits, plomes fetes malbé i una barreja d'estris per l'estil cobrien una taula i algunes lleixes. Aplegats tendrament i amb expressió adolorida, ell i la velleta boja eren l'un al costat de l'altre, com si estiguessin sols. Ella seia en una cadira agafant-li la mà; cap de nosaltres no s'hi acostà.

La seva veu s'havia afeblit, com també l'expressió que posseïa abans la seva cara, la seva força, la seva ràbia i la seva intolerància als greuges que finalment l'havien deixat rendit. L'ombra més dèbil d'un objecte ple de

¹² John Shaw (1789-1815), boxador professional, s'allistà a la Guàrdia de Corps i esdevingué famós per les seves gestes a la batalla de Waterloo, on perdé la vida.

¹³ 2,45 – 3,05 metres.

vida i color representa prou bé què restava de l'home de Shropshire amb qui anteriorment havíem parlat.

Inclinà el cap envers on érem en Richard i jo i s'adreçà al meu tutor.

—Sr. Jarndyce, ha estat molt amable de part seva venir a veure'm. Crec que d'aquí a poc ja no seré visible. Senyor, em satisfà encaixar-li la mà. És un bon home, per damunt de la injustícia, i Déu sap que el respecto.

Van fer una sincera encaixada i el meu tutor li digué algunes paraules de confortació.

—Li pot semblar estrany, senyor –contestà en Gridley–, però no m'hauria agradat pas rebre'l si aquesta hagués estat la primera vegada que ens trobàvem. Però sap com he lluitat, sap com m'he mantingut dempeus amb les meves úniques forces contra tots ells, sap que els he dit la veritat fins a la fi, i que els he fet saber el que eren i el que m'havien fet, per això no em sap greu que ara em vegi enfonsat d'aquesta manera.

—Els va plantar cara durant temps i temps –contestà el meu tutor.

—I tant que ho vaig fer, senyor –amb un pàl·lid somriure–. Ja li vaig explicar què em passaria quan deixés de fer-ho, ja ho pot veure! Miri'ns... Miri'ns! –retirà la mà que li agafava la Srta. Flite, la passà pel seu braç i acostà la velleta més a prop seu.

—Això posa el punt final. De tots els meus vells records, de tots els meus anteriors anhels i esperances, de tot el que és viu i mort d'aquest món, només aquesta pobra criatura m'és connatural, i jo m'hi avinc. Entre nosaltres dos hi ha el lligam de molts anys de sofriment i és l'únic dels lligams que he establert en aquest món i que la Cancelleria no ha trencat.

—Accepti la meva benedicció, Gridley –digué, plorant, la Srta. Flite–. Accepti la meva benedicció!

—Sr. Jarndyce, pensava jactanciosament que mai no podrien matar-me a disgustos. M'havia entestat que no ho aconseguirien. Em figurava que podria i aconseguiria acusar-los de la paròdia que representaven fins que m'arribés l'hora de morir de qualsevol deficiència orgànica. Però estic acabat. Ignoro quant de temps fa que m'acabo; fa una hora m'ha semblat sofrir un col·lapse. Espero que mai no ho arribaran a saber. Espero que tots els presents els induïu a creure que m'he mort desafiant-los amb coratge i perseverança, tal com ho he fet durant tants anys.

En aquest punt el Sr. Bucket, que seia en un racó devora la porta, li oferí de bon cor tot el consol de què fou capaç.

—Vinga, vinga! –digué des del racó–, Sr. Gridley, prou d'aquest color. Només està una mica ensopit. Tots n'estem una mica, de vegades. Jo també. Animi's, animi's! Perdrà els estreps amb tota aquella colla una vegada, una altra i moltes més; i si tinc sort l'atraparé amb un munt d'ordres d'arrest.

Només negà amb el cap.

—No em digui que no! –va dir el Sr. Bucket– Faci que sí, això és el

que vull veure-li fer. Caram, que Déu l'empari, quantes vegades ens les hem tingudes? És què no l'he vist un cop i un altre a la Fleet¹⁴ per desacatament? És que no he vingut més de vint tardes al tribunal sense cap més propòsit sinó el de veure'l escometre el Cancellier com un bulldog? No recorda quan va començar per primera vegada a amenaçar els advocats i dos o tres cops per setmana l'acusaven d'alterar l'ordre? Pregunti-ho a aquesta velleta, que sempre era allí. Animi's, Sr. Gridley, animi's, senyor!

—Què en farà, d'ell? —preguntà en George amb veu baixa.

—Encara no ho sé —va dir en Bucket amb el mateix to—. Després, alçant la veu, continuà animant-lo:

—Acabat, Sr. Gridley? Després d'haver-me esquitllat durant aquestes setmanes, d'haver-me forçat a grimpar en aquesta teulada com el Gat amb Botes i a disfressar-me de metge? Això no té cap pinta d'acabament. Li ho asseguro! Ara li diré què necessita. Per estar en forma necessita acció, sap; això és el que necessita. Hi estava acostumat i no pot estar-se'n. Jo tampoc podria. Molt bé, doncs som-hi; aquí pot veure aquesta ordre d'arrest cursada pel Sr. Tulkinghorn de Lincoln's Inn Fields i penjada des de llavors en mitja dotzena de comtats. Què me'n diu, d'acompanyar-me, amb aquesta ordre, i tenir una discussió ben furiosa amb els magistrats? Això li aniria bé, això l'espavilaria i el posaria en forma per a una altra tongada amb el Cancellier. Es rendeix? I doncs, em sorprèn sentir que un home tan enèrgic parli de rendir-se. No ho ha de fer. Vostè és la meitat de la tabola de la fira, al Tribunal de la Cancelleria. George, doni un cop de mà al Sr. Gridley i vegem si no es troba millor dret que ajagut.

—Està molt dèbil —digué en veu baixa el soldat.

—Vol dir? —contestà en Bucket amb preocupació— Només volia alçar-li l'ànim. No m'agrada veure un vell conegut deixant-se anar d'aquesta manera. Si el pogués indisposar una mica contra mi, cap altra cosa el reanimaria més que això. Si li ve de gust, l'invito a llançar-se contra mi a tort i a dret. No li ho retrauria mai.

El sostre ressonà amb un xiscle de la Srta. Flite, que encara ressona a la meva orella.

—Oh no, Gridley —cridà, mentre ell es desplomava d'esquena, pesadament i amb placidesa, davant seu—, no sense la meva benedicció. Després de tants anys!

El sol s'havia post, la llum havia fugit gradualment del sostre i l'ombra s'havia anat enfilant. Però, per mi, l'ombra d'aquella parella, l'una viva i l'altre mort, caigué més pesadament sobre la partença d'en Richard que no la foscor de la nit més fosca. I enmig dels mots de comiat d'en Richard vaig sentir que ressonava:

“De tots els meus vells records, de tots els meus anteriors anhels i esperances, de tot el que és viu i mort d'aquest món, només aquesta pobra

¹⁴ Presó de Londres tristament famosa pel tracte cruel que s'infligia als presoners. Clausurada i enderrocada el 1848.

criatura m'és connatural, i jo m'hi avinc. Entre nosaltres dos hi ha el lligam de molts anys de sofriment i és l'únic dels lligams que he establert en aquest món i que la Cancelleria no ha trencat!”

Capítol 25

La Sra. Snagsby ho Entén Tot

Al carrer Cursitor de Cook's Court hi ha intranquil·litat. La negra sospita s'amaga en aquesta pacífica contrada. La gran majoria dels estadants de Cook's Court conserva l'humor habitual, ni millor ni pitjor; però el Sr. Snagsby ha canviat i la seva doneta ho sap.

Perquè Tom-all-Alone's i Lincoln's Inn Fields, un parell d'ingovernables corsers, s'entossudeixen a enganxar-se al carro de la imaginació del Sr. Snagsby; el Sr. Bucket és qui el mena i els passatgers són en Jo i el Sr. Tulkinghorn; tota la colla roda dia i nit a velocitat embogidora per la papereria judicial. Fins i tot a la petita avantsala de la cuina on la família acostuma a menjar, s'allunya de la taula a la velocitat del fum, just quan el Sr. Snagsby s'entreté a fer el primer tall a la cuixa de corder rostida amb patates, i mira embadalit la paret de la cuina.

El Sr. Snagsby no pot afigurar-se què hi té a veure ell. Alguna cosa va a mal borràs en algun lloc, però quina cosa, què en pot arribar a sortir, per a qui, quan, des de quin impensable o desconegut racó; aquest és el trencaclosques de la seva vida. L'ancestral respecte que li han causat sempre les togues i les corones, les estrelles i garroteres que brillen a través de la pàtina de pols del bufet del Sr. Tulkinghorn; la seva veneració pels misteris sota el poder del seu millor client i el més hermètic, a qui tot Chancery Lane, totes les escoles de dret i tot l'entorn judicial mostra un temor reverencial; el record de l'índex del Sr. Bucket i la seva actitud confidencial impossible de ser obviada o eludida; tot això el persuadeix que forma part d'algun secret perillós que no sap en què consisteix. I la peculiaritat més espantosa d'aquesta situació és que a cada hora del dia, cada cop que s'obre la porta de la tenda, cada cop que sona la campaneta, cada cop que hi entra un missatger o es rep una carta, el secret pot ventilar-se i encendre's, esclatar i fer saltar pels aires... només el Sr. Bucket sap a qui.

Per aquesta raó, sempre que un desconegut entra a la tenda –com molts desconeguts acostumen a fer– i diu “Que hi és el Sr. Snagsby?” o paraules d'una similar innocència, el cor del Sr. Snagsby batega fort dins el seu pit culpable. Aquesta pregunta el fa sofrir tant que quan la formula algun xicot, el Sr. Snagsby se'n revenja estirant-li les orelles per damunt del taulell i preguntant a l'entremaliat què pretenia dir i per què no anava directament al gra. Homes i xicots més inassequibles s'entesten a passejar pels somnis del Sr. Snagsby i aterrir-lo amb innombrables preguntes; fins al punt que, quan el gall de la petita lleteria del carrer Cursitor s'exclama de matí en la seva absurda i usual manera, el Sr. Snagsby es troba enmig d'un malson, amb la seva dona que el sacseja i que li diu: “Què et passa amb aquest home?”

La seva doneta no és pas la menys important de les seves preocupacions. Saber que sempre li amaga un secret, que sota qualsevol circumstància cal que dissimuli i mantingui amb fermesa una fràgil sobredent, que ella amb la seva agudesa està sempre a l'aguait per extreure-li de la boca, dóna al Sr. Snagsby, en l'odontològica presència d'ella, tot l'aspecte d'un gos que té alguna reserva amb l'amo i que mira a tot arreu per tal de no trobar-se amb la seva mirada.

Aquests diversos indicis i senyals, observats per la seva doneta, no romanen a l'oblit, i la impulsen a dir: “L'Snagsby en porta alguna de cap!” D'aquesta manera la sospita entra al carrer Cursitor de Cook's Court. Per a la Sra. Snagsby el camí de la sospita a la gelosia és tan planer i curt com de Cook's Court a Chancery Lane. I d'aquesta manera la gelosia entra al carrer Cursitor de Cook's Court. Un cop allí –sempre hi havia rondat a prop– és molt hàbil i s'activa dins el pit de la Sra. Snagsby i l'empeny a l'escrutini nocturn de les butxaques del Sr. Snagsby; a llegir en secret i minuciosament la seva correspondència; a investigacions privades al Diari i al Major, a l'escriptori, al calaix i a la caixa de cabals; a vigilar per les finestres, a escoltar darrere les portes i, en general, a fer encaixar peces pel costat contrari.

La Sra. Snagsby està tan contínuament a l'aguait dels grinyols de l'entarimat i del fregadís de vestimenta, que la casa esdevé fantasmal. Els aprenents creuen que en èpoques passades algú hi havia estat assassinat. La Guster, reunint certs àtoms esparsos d'una idea –que recollí a Tooting i que surava entre els orfes–, creu que al celler hi ha diners enterrats custodiats per un vell de barba blanca que no en podrà sortir fins després de set mil anys, perquè va dir el parenostre a l'inrevés.

La Sra. Snagsby es pregunta sense parar: “Qui era en Nemrod? Qui era aquella dama, aquella criatura? I qui és aquell xicot?” Ara, com que en Nemrod és tan difunt com el valent caçador de qui la Sra. Snagsby manlevà el nom, com que la dama és inabastable, de moment focalitza la perspicàcia mental redoblant la vigilància sobre el xicot. “I qui –es pregunta per enèsima vegada la Sra. Snagsby– és aquest xicot?”, “Qui és aquest...!” I llavors la Sra. Snagsby té una inspiració.

Ell no fa gens de cas al Sr. Chadband. No, segur, i no li'n vol fer, és clar. Naturalment que no li'n vol fer, sota la influència de tals circumstàncies. El Sr. Chadband el cità i l'invità –i tant!, la Sra. Snagsby ho sentí amb les seves pròpies orelles!– que tornés, per assabentar-se on havia d'anar per ser encarrilat pel Sr. Chadband; i no ha tornat mai més! Per què no ha tornat? Perquè li van dir que no tornés. Qui li va dir que no tornés? Qui? Ha, ha! La Sra. Snagsby ho entén tot.

Però, afortunadament, ahir –i la Sra. Snagsby branda el cap i somriu encarcarada– el Sr. Chadband va trobar aquest noi pel carrer. I com que el Sr. Chadband desitjava aportar la reforma d'un individu per a delectació espiritual d'una selecta congregació, agafà aquest noi i l'amenaçà de lliurar-lo

de seguida a la policia si no ensenyava al reverend on vivia, i si no es comprometia i complia la promesa d'aparèixer a Cook's Court l'endemà al vespre, "l'en-de-mà-al-ves-pre". La Sra. Snagsby ho repeteix per pur èmfasi amb un altre rígid capcineig i un altre somriure tens; i demà al vespre aquest noi serà aquí, i demà al vespre la Sra. Snagsby no el perdrà de vista i tampoc a algú altre; i ja podeu anar secretament amunt i avall tant de temps com vulgueu —es diu la Sra. Snagsby alterosa i amb despit—, però no podreu encegar-me!

La Sra. Snagsby no toca el flabiol a les orelles d'algú, sinó que manté el seu propòsit tranquil·lament i calla. Arriba l'endemà, arriben els saborosos preparatius del negoci oliaire, arriba el vespre. Arriba el Sr. Snagsby vestit de negre; arriben els Chadband; arriben —quan el vaixell golafre és ple fins dalt— els aprenents i la Guster per tal de ser edificats; per fi arriba capcot, arrossegant els peus avant i enrere, a dreta i esquerra, amb un tros de gorra de pell a la mà bruta de fang, pessigant-lo com si fos un ocell sarnós que hagués atrapat i l'estigués plomant abans de menjar-se'l cru, en Jo, l'individu molt, molt endurit que el Sr. Chadband reformarà.

La Sra. Snagsby llança una mirada inquisitiva a en Jo, quan la Guster el fa entrar a la saleta. En el moment d'entrar-hi mira el Sr. Snagsby. Aha! Per què mira el Sr. Snagsby? El Sr. Snagsby el mira. Per què ho hauria de fer, si no és que la Sra. Snagsby ho ha entès tot. Per quin altre motiu intercanvien mirades? Per quin altre motiu el Sr. Snagsby s'ha de sentir torbat i fer un estossec d'advertiment rere la mà? És clar com l'aigua que el Sr. Snagsby és el pare d'aquest xicot.

—Pau, amics meus —diu en Chadband posant-se dret i eixugant les secrecions olioses de la seva reverenda faç—. Que la pau sigui amb nosaltres! Amics meus, per què amb nosaltres? Perquè —amb el seu somriure oliós— no pot ésser contra nosaltres, perquè ha d'ésser per a nosaltres; perquè no ens oprimeix, perquè ens endolceix; perquè no ens fa la guerra com el falcó, sinó que entra a casa nostra com el colom. Per tant, amics meus, que la pau sigui amb vosaltres! Atansa't, criatura humana!

El Sr. Chadband allargant la seva grapa greixosa, la posa en el braç d'en Jo, mentre rumia on col·locar-lo. En Jo, dubtant molt de les intencions del seu amic reverend i no gaire segur que no li apliquessin alguna pràctica ritual i dolorosa, murmura: "Deixi'm tranquil. Mai no he dit re de vostè. Deixi'm tranquil."

—No, jove amic meu —diu dolçament en Chadband—. No et deixaré tranquil. I per què? Perquè jo sóc un segador, perquè sóc un jornal·ler i un assalariat, perquè m'has estat lliurat i a les meves mans has d'esdevenir un instrument preciós. Amics meus, així doncs, tant de bo pugui utilitzar aquest instrument en benefici vostre, en profit vostre, per al vostre guany, benestar i enriquiment. Jove amic meu, seu damunt d'aquest tamboret.

En Jo, aparentment dominat per la impressió que el senyor reverend volia tallar-li els cabells, es protegeix el cap amb els dos braços, i amb

grans dificultats i amb totes les mostres de rebuig és dut a la posició requerida.

Quan per fi és acomodat com un maniquí, el Sr. Chadband s'enretira rere la taula, alça la seva grapa d'ós i diu: "Amics meus!" És el senyal perquè tothom de l'audiència es posi còmode. Els aprenents se'n riuen per dins i es claven copets de colze. La Guster cau en un estat d'embadaliment i estupefacció, resultat en part d'admirar amb atordiment el Sr. Chadband i en part de la pena pel pària abandonat, l'estat del qual l'afecta molt de prop. La Sra. Snagsby disposa silenciosament reguerons de pólvora. La Sra. Chadband s'acomoda a consciència prop del foc i s'escalfa els genolls, considerant que aquesta sensació afavoreix la recepció de l'eloqüència.

Es dóna el cas que el Sr. Chadband, quan predica, té el costum de clavar la mirada en algú de la congregació i raonar llardosament les seves observacions amb aquesta persona en concret; la qual es dóna per fet que s'ha de commoure i proferir algun gemec, grunyit, esbufec o alguna altra expressió audible de commoció interna; aquesta expressió audible de commoció interna, quan és replicada per alguna senyora d'edat del banc següent i es comunica, com si es tractés d'un joc amb penyora, a través del cercle dels pecadors més influenciables, fa el mateix efecte que l'aclamació parlamentària i posa a tota màquina el Sr. Chadband. Per pura qüestió d'hàbits, el Sr. Chadband quan diu "Amics meus!" s'ha fixat en el Sr. Snagsby i es disposa a convertir aquell desgraciat paperaire, ja prou confós, en receptor directe del seu discurs.

—Tenim aquí entre nosaltres, amics meus —diu en Chadband—, un gentil, un pagà, un habitant de les tendes de Tom-all-Alone's, un rodamón. Tenim aquí entre nosaltres, amics meus —i el Sr. Chadband, descabdellant el tema amb l'ungla ronyosa del seu polze, ofereix un somriure oliós al Sr. Snagsby, fent-li saber que li abocaria un argument que el faria caure d'esquena a terra, si no fos que ja hi era—, un germà i un noi. Mancat de pares, mancat d'amistats, mancat de ramat i pleta, mancat d'or, de plata i de pedres precioses. Ara, amics meus, per què repeteixo que està mancat d'aquestes possessions? Per què? Per què ho està? —El Sr. Chadband fa la pregunta com si formulés al Sr. Snagsby una endevinalla absolutament nova de molt de mèrit i enginy, i li supliqués que no es rendís.

El Sr. Snagsby, molt perplex per l'esguard misteriós que acaba de rebre de la seva doneta —aproximadament quan el Sr. Chadband mencionava el mot *pares*—, cau al parany de suggerir modestament: "No ho sé, li ho asseguro, senyor." A causa d'aquesta interrupció, la Sra. Chadband exhibeix una mirada fulminant i la Sra. Snagsby diu: "Quina vergonya!"

—Sento una veu —diu en Chadband—, és una veueta silenciosa, amics meus? Em temo que no, però m'agradaria molt pensar que...

—Ah... h! —fa la Sra. Snagsby.

—Que diu "no ho sé". Per tant, us explicaré per què. Dic que aquest germà, aquí present enmig de nosaltres, és mancat de pares, mancat d'amistats, mancat de ramat i pleta, mancat d'or, de plata i de pedres precioses,

perquè és mancat de la llum que brilla damunt nostre. I de quina llum es tracta? De quina? Pregunto, de quina llum es tracta?

El Sr. Chadband tira el cap enrere i fa una pausa, però el Sr. Snagsby no es deixa conduir un altre cop a la seva perdició. El Sr. Chadband s'inclina endavant sobre la taula i clava tot el que segueix directament al Sr. Snagsby, amb l'ungla del dit gros ja mencionada.

—És —diu en Chadband— el raig de raigs, el sol de sols, la lluna de llunes, l'estel d'estels. És la llum de la Veritat.

El Sr. Chadband es torna a incorporar i mira triomfalment el Sr. Snagsby, com si li agradés saber com es trobava després d'això.

—De la Veritat —diu en Chadband, tornant-lo a copejar—. No em digueu que no es tracta de la torxa de les torxes. Us dic que ho és. Us diré més d'un milió de cops que ho és. Ho és! Us dic que us ho proclamaré, tant si us agrada com si no, i com menys us agradi més ho proclamaré. Amb un altaveu! Us dic que si us hi alceu en contra, caureu, sereu copejats, estomacats, ferits i anorreats.

L'efecte immediat d'aquesta volada oratòria —molt admirada per la seva gran força pels seguidors del Sr. Chadband— és no tan sols acalorar desagradablement el Sr. Chadband, sinó presentar l'innocent Sr. Snagsby sota l'aspecte d'un decidit enemic de la virtut amb cap de suro i cor de pedra, de manera que el desgraciat comerciant resta encara més desconcertat i es troba en un estat avançat de depressió i en condició de falsari, quan el Sr. Chadband accidentalment el remata.

—Amics meus —continua, després d'eixugar-se repetidament durant una estona el cap greixós, que fumeja tant que sembla que se li encengui el mocador, perquè després de cada fregada també fumeja—, per prosseguir el tema que desenvolupàvem amb els nostres pobres mitjans a fi de perfeccionar-nos, procurem preguntar-nos amb esperit amorós de què es tracta aquesta Veritat a la qual he al·ludit. Perquè, joves amics meus —adreçant-se sobtadament als aprenents i a la Guster, per a consternació seva—, si el metge em diu que em convé l'oli de castor o el clorur de mercuri, naturalment preguntaré al metge què ve a ser el clorur de mercuri i l'oli de castor. M'agradaria que se m'informés abans de medicar-me amb l'un, l'altre o amb tots dos. Per tant, joves amics meus, de què es tracta aquesta Veritat? Primerament, amics meus, amb esperit amorós, quina és la forma més comuna de Veritat... amb roba de treball... amb roba de cada dia. És l'engany?

—Ah... h! —fa la Sra. Snagsby.

—És el fingiment?

La Sra. Snagsby expressa amb un calfred la negativa.

—És la reserva mental?

La Sra. Snagsby fa que no enèrgicament amb el cap una bona estona.

—No, amics meus, no és cap d'aquestes coses. Cap d'aquests noms no li escau. Quan aquest jove pagà que tenim ara entre nosaltres... amics meus, que ara està adormit amb el segell de la indiferència i la perdició damunt les parpelles; no el desperteu, amb tot, perquè per al seu benefici cal que hagi de lluitar, combatre, esforçar-me i triomfar..., quan aquest empedreït pagà ens va explicar la història del gos i el gat, d'una dama i d'un sobirà, era això Veritat? No. O bé, si una part ho era, ho era completament i del tot? No, amics meus, no!

Si el Sr. Snagsby pogués resistir-se a l'esguard de la seva doneta quan li entra pels ulls, finestres de l'ànima, i li regira totes les entranyes, seria un home diferent del que és. S'encongeix i s'esfondra.

—O bé, joves amics —diu en Chadband amb el seu somriure mans i llardós, i posant-se a l'alçada de comprensió d'ells, demostrant amb força evidència baixar ben avall per aconseguir-ho—, si l'amo d'aquesta casa anés a la ciutat i allí veiés una anguila, i quan en tornés cridés la seva dona i li digués: “Sara, he vist un elefant, alegrem-nos-en!” Seria Veritat?

A la Sra. Snagsby li cauen les llàgrimes.

—O, diguem, joves amics, que hagi vist un elefant i quan tornés digués: “Vet aquí que la ciutat és buida, només hi he vist una anguila.” Seria Veritat?

La Sra. Snagsby plora estentòriament.

—O, posem per cas, joves amics —diu en Chadband estimulat percebent aquest so— que els desnaturalitzats pares d'aquest adormit pagà —perquè, sens dubte, joves amics, de pares n'ha tingut—, després de llançar-lo als llops i als voltors, als gossos salvatges i a les gaseles i a les serps, tornessin a casa i es possessin a fumar, a beure, a tocar i ballar, a prendre licors de malta i a menjar carn i aviram, seria Veritat?

La Sra. Snagsby contesta deixant-se endur pels espasmes, no pas de manera pacífica, sinó plorant i cridant, de manera que els seus xiscles ressonen per tot Cook's Court. Finalment cau en estat catalèptic i l'han de transportar escales amunt com un piano de cua per una escala estreta. Després d'inexplicables sofriments, que produïren una total consternació, els bastaixos declaren des del dormitori que ja no li fa mal res, però que es troba molt exhausta; en aquest estat de coses, el Sr. Snagsby, trepitjat i aixafat durant el trasllat del piano, extremadament tímid i dèbil, gosa sortir de darrere de la porta de la sala.

Tota aquesta estona, en Jo ha restat dret al mateix lloc on es despertà, pessigant sense parar la seva gorra i enduent-se a la boca trossets de pell. Els escup amb aspecte compungit perquè creu que serà un rèprobe irredimible i que no li servirà de res intentar estar despert, perquè mai no entendrà res de res. Tanmateix, Jo, potser hi ha una història tan senzilla i tan emotiva, fins i tot per a mentalitats properes als irracionals com la teva, la qual recull fets esdevinguts en aquest món a homes corrents, que si tots els Chadbands apartessin les seves persones de la llum i no fessin sinó mostrar-te-la

només amb respecte, no intentessin millorar-la i la consideressin prou eloqüent per no necessitar la seva modesta ajuda... et mantindria despert, i fins i tot podries treure'n lliçons!

En Jo no ha sentit parlar mai d'un llibre com aquest. No fa diferències entre els qui el van recopilar i el Sr. Chadband, excepte que coneix el Sr. Chadband, i que preferiria córrer tota una hora per escapar-se'n que no pas escoltar-lo cinc minuts. "No en trec re de bo, d'esperar-me més estona per aquí", pensa en Jo. "El Sr. Snagsby no em dirà re aquesta nit." I baixa escales avall arrossegant els peus.

A baix, tanmateix, hi ha la caritativa Guster recolzada a la barana de l'escala de la cuina, intentant evitar un altre atac, si bé encara indecís, induït pels xiscles de la Sra. Snagsby. Duu el seu propi sopar, pa amb formatge, per donar-lo a en Jo, amb qui intenta intercanviar alguns mots per primer cop.

—Té, una mica de menjar, pobre xicot —diu la Guster.

—Gràcies, mama —diu en Jo.

—Tens gana?

—Ja ho crec! —diu en Jo.

—T'has quedat sense el pare i la mare, oi?

En Jo s'atura a mitja mossada i sembla petrificat. Perquè l'òrfena, a càrrec del sant cristià que té la capella a Tooting, li ha acaronat l'espatlla i és el primer cop en la seva vida que una mà decent l'ha tocat d'aquesta manera.

—Mai no n'he sabut re, d'ells —diu en Jo.

—Tampoc jo dels meus —diu plorant la Guster. Es reprimeix els símptomes precursors d'un atac, quan sembla que s'espanta d'alguna cosa i desapareix escales avall.

—Jo —murmura baixet el paperaire judicial, mentre el xicot s'entreté a l'esglaó.

—Sóc aquí, Sr. Snagsby!

—No sabia si te n'havies anat... té, Jo, una altra mitja corona. L'altra nit, quan vam sortir junts, vas fer molt bé de no dir res de la dama. Això causaria problemes. Com menys parlis millor, Jo.

—Sóc molt llarg, amo!

—Bona nit, doncs.

Una ombra fantasmal, amb farbalans i gorra de dormir, segueix el paperaire judicial de la cambra d'on surt i s'esmuny cap amunt. D'ara endavant, ell, vagi on vagi, començarà a ésser seguit per una altra ombra a part de la seva, gairebé tan constant i silenciosa com la pròpia. I per qualsevol terreny secret que la seva ombra trepitgi caldrà que tots els implicats en el secret vagin amb compte! Perquè també hi haurà la vigilant Sra. Snagsby... carn de la seva carn, sang de la seva sang, ombra de la seva ombra.